...РОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...БУРЯАД ҮНЭН

...й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 100 (12004)
1969 оной апрелиин 27, воскресени

Сэн 2 мүнгэн

...ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД! Хабартаа хэгдэдэг газар тарялан-...үдэлмэриин эрхим шанарай түлөө тэмсэгты, орооһо таряа, мяха, һү ба хүдөө ...ын бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгээ бүхы аргаар арьбадхагты!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

...ЯН УРГАСА—МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ГАРТА

...ТАРЯАНАЙ, бусад ургамалнуудай үрэжэ-...даал һаа түргэнөөр ехэ болгохо зорилго пар-...тральна Комитедэй октябриин (1968 он) ...е ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ ...на. Бүри ойрын жэлнүүдтэ орооһо тарянанай ...рай 5—6 центнерээр (һүүлэй табан жэлэй-...лүүлхэ эрилтэ табигдаа.

...ЦК-гай хараалһан энэ ехэ зорилгые амжалта-...үүлхэ арга боломжонуудаа тодорхойлходоо, ...бликын колхоз, совхоз, аймаг бүхэн тусхай ...лтануудые хараалһан, баян ургаса абахын ...н оролдохо тухайдаа мэдүүлһэн юм. Нэн ...жэлэй хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэрие ...тайгаар үнгэргэжэ, манай багша В. И. Ленин...100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ баян ургаса аба-...тариг механизатор, агроном, таряашан бү-... байна.

...тэе хэрэгээр баталха саг хүрэжэ ерэбэ. Рес-...онай хаа хаанагүй газар хахалагдажа заха-...магуудта эртын тарилга хэгдэжэ эхилээ.

...йнаар хахалха гээшэ ургаса дээшэлүүлхын ...й эгээл түрүүшын эрилтэ болоно. **«Хэр зэр-... байһанаа харуула, тингэбэлшни — юу ху-...шни шамда хэлэхэ»** — гэжэ таряаша зон ...хойшо дэмы хэлсэдэггүй байха.

...йн шанартайгаар хахалагдаһан газар дээрэ ...э хэмжээнүүд ашаг үрэ ехэтэй байдаг. Һай-...ан газарта үрэһэн нэгэ адли гүнзэгыдэ та-...сын жэгдээр гарадагынь бүгэдэндэ мэдээжэ. ...бүри баян ургаса абадаг манай түрүү бри-...ахынууд гэршэлнэ. Харин мууса хахалагда-...ээрэ буртаг ногоон ургажа, орооһо тарянанай, ...нуудай гарасада һаад хэдэг.

...эршэлхэ баримтанууд хаа хаанагүй, аймаг, ...а бии байха. Жэшээнь, Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозуудые абаад үзэе. ...ахын тарялан зэргэлээд, нэгэ уулын хоёр ...ыдэг. Зүгөөр ганзууринайхид газараа һай-... туладаа оронгынхидһоо нилээд дээгүүр ур-...үри хуряадаг юм.

..., Хориин, Хэжэнгын, Яруунын аймагуудай ...ынуудай тарялан муугаар хахалагдадаг байна. Предплужнигуудаа анзаһаарнь дээшэнь харуулжархёод хахалдаг трактористнууд эндэ хабартаа олон ушардаг байһан. Үгышье һаа, гүйхэнөөр, жэгдэ бэшээр хахалдаг, забһар далан үлөөдэг, полиин захануудые һайса элдүүрилдэггүй баримтанууд захаһаа үзэгдэдэг. Иимэ муугаар хахалагдаһан полидо тарилга хэхэдэ, нилээд ехэ үрэһэн газар дээрээ үлэжэ хосордог, шубуу шонхорой хүнэһэн болодог байха юм.

Яахадаа иимэ ушар тохёолдоноб? Нэн түрүүндэ олохон трактористнууд дүршэл шадабари багатай байна. Зариманиинь плугаа һайса тааруулжа шаданагүй. Энээниие һаяхан Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахыда үнгэргэгдэһэн трактористнуудай һорилдоон гэршэлээ. Һорилдоондо хабаадаһан, шадабаритай бэрхэ гэжэ тоологдодог 47 трактористын олохониинь плуг, предплужнигаа зүбөөр тодхожо бирахагүй, загуун сэхээр татажа шадахагүй байшоо. Хоёр загуунние ниилүүлһэн һүүлшын буразда татахадаа гүнзэгы ханааб үлөөжэрхидэг байһаниинь элишэлэгдээ.

Нүгөө талаараа олонхи колхоз, совхозуудай агрономууд, инженернүүд, бригадирнууд трактористнуудай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхын тула зохихо хэмжээ абанагүй. Мүн газараа һайнаар хахалха эрилтэ багаар табигдана. Газарай хүрьһэ муугаар элдүүрилдэг механизаторнуудта шанга хэмжээн абтанагүй.

Орооһо тарянанай баян ургаса абахын тула үрэһөө эгээн зохид болзорто, һайн шанартайгаар тариха хэрэгтэй. Зүгөөр олон ушарта сеялкэнүүдэй һайса тааруулагдаагүй, хүсэд һайнаар заһагдаагүй байһан дээрэһээ үрэһэн жэгдэ бэшээр таригдана. Илангаяа дүршэл багатай сеялкэшэд голодоһо гаргадаг байна. Мүн һүниндөө тарихада алдуу гарана. Үрэһэнэй жэгдэ һайнаар гоожожо, дискнүүдэй бүрин эрьелдэжэ байһые обёоржо ябаха уялгатай аад, зарим харюусалга багатай сеялкэшэд тракторай кабина соо һуугаад гүйлгэдэг муу заншалтай.

Теэд энээндэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд сэхэ зэмэтэй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр сеялкэшэдэй, трактористнуудай хүдэлмэриин шанарые тарянанай гарасаар шалгадаггүй байна. Гэхэ зуура Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудай колхоз, совхозуудта тарянанай газараа хушаха үеэр бүхы полинуудтань тусхай комисси ябажа, тарилгын шанар тодорхойлһон лэ хойноо тэдэнэрэй ажалай түлөөһые хүсэд үгэдэг, голодоһо гаргагшадые хэһээдэг гуримтай.

Түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо, урда жэлнүүдтэ үзэгдэһэн дутагдалнуудые усадхажа, бүхы хүдэлмэреэ эрхим шанартайгаар хэжэ дүүргэхэ гээшэ хабарай тарилгада хабаадагшадай гол зорилго болоно. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга механизаторнуудта олгохо, бүхы аргаар тэдэнэртэ туһалха гэжэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, тэндэхи партийна организацинууд оролдохо болоно.

Сэлэнгын аймагай бүхы ажахынуудта газараа һайнаар хахалжа һураха һорилдоонууд мүнөө трактористнуудай дунда гурбадахи жэлээ үнгэргэгдэжэ байна. Эртын тарилгын һүүлээр аймагай бэрхэ трактористнуудай дабалсаан болохоор хараалагданхай. Иимэ һорилдоонуудай ашаүрэ ехэтэй байһаниинь элитэ. Энэ аймагай колхоз, совхозууд газараа урдынхиһаа һайнаар элдүүрилдэг болохо байһанай ашаар лэ һүүлэй жэлнүүдтэ орооһо тарянайнгаа ургаса дээшэлүүлжэ шадаа бшуу. Тиимэһээ хаа хаанагүй трактористнуудые плуг, сеялкэнүүдээ зохидоор тааруулжа, газар һайнаар хахалжа, үрэһөө агротехникын эрилтээр тарижа һургаха тон шухала.

Мүнөө үедэ тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэреэ һайн шанартайгаар хэхэ арга боломжо бии, хүсэ ехэтэй, оньһо һайнтай техникэ урдынхитай жэшэшэгүй элбэг болонхой. Имагтал хүн бүхэнэй, тракторно-тарялан ажалай бригада бүриин харюусалга, хэшээлые дээшэлүүлхэ, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, ойлгууламжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха шухала. Механизатор, звено, бригада бүхэнэй дааһан газар дээрээ ёһотой эзэн байхынь тула, баян ургаса гарташа багатайгаар абахын түлөө урма зориготойгоор тэмсэхынь тула звено, бригадануудые ажахын тоосоондо оруулха саг ерээ.

Һолоомоной узуур хахалхадаа, заабол предплужнигтай плуг хэрэглэхэ, хүнгэн хүрьһэтэй газарта каток ябуулха эрилтэнүүд наринаар хинагдаха ушартай. Механизатор бүхэнэй ажалдаа эзэн ёһоор хандаад, бүхы хүдэлмэреэ һайн шанартайгаар хээд байгаал һаань, урдаа табиһан зорилгонуудаа урагшатайгаар шиидхэжэ шадахабди. Баян ургаса — механизаторай гарта.

ЭКОНОМИЧЕСКА ХАРИЛСАН ТУҺАЛАЛСАЛГЫН СОВЕДЭЙ СЕССИ

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй сессидэ ерэһэн БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Т. Живков, ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Я. Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Венгриин Революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын Түрүүлэгшэ нүхэр Е. Фок, СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр В. Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр В. Штоф, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. Цеденбал, ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Гомулка, ПОРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Ю. Циранкевич, РКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, СРР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. Чаушеску, РКП-гэй ЦК-гай Гүйсэдкомой ба Саг үргэлжын президиумэй гэшүүн, СРР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр И. Маурер, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак, КПЧ-гэй ЦК-гай Президумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ нүхэр О. Черник болон делегацинуудай гэшүүд Москвагай научно-шэнжэлэлгын нэгэ институтда эмхидхэгдэһэн радиоэлектроникын выставкэдэ ошожо хараа. Айлшадтай хамта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Г. И. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр Д. С. Полянский, КПСС-эй Политбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Шелепин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр И. В. Капитонов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр М. С. Соломенцев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Л. В. Смирнов, СССР-эй министрнүүд, эрдэмтэд ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд выставкэдэ ерэлсээ.

Апрелиин 25-най тэнгһээ хойшо сессиин заседани дээрэ Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гэшүүн-оронуудай экономическа харилсаа холбоое хүгжөөлгэтэй дашарамдуулан зүблэхэ зүйлдэ табигдаһан асуудалнууд бүтэмжэтэй, нүхэд ёһоной оршон байдалда зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө.

Сессиин удаадахи заседани апрелиин 26-да болобо.

((ТАСС).

НЭГЭ ЯНЗЫН, БАТА БЭХИ ЭШЭ ҮНДЭҺЭ ХАНГАНА

Ставрополиин колхознигууд колхозой Жэшээтээ Уставай проектые ехэтэ һонирхожо, сэдьхэлээ ханангяар уншабад.

— Иимэ шухала документ хэрэгтэй болоһоор үнинэй гэжэ Советскэ районой КПСС-эй XXIII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой И. А. Усанов ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ.

— Юундэб гэхэдэ, Уставай проектын удха шанар социалис томо ажахын ябуулгын гуримые тодорхойлно, гүрэн доторхи, тэрэнэй эзэлхэ һуури ба удха шанарые элирхэйлнэ.

Бидэниие тэжээдэг барагдашагүй баялиг болошо газарта эзэн ёһоор, анхаралтайгаар хандаха гэжэ Устав соо хэлэгдэһэниинь манда, таряашадта, илангаяа һайшаалтай. Газарые гамнаха, үрэжэлыень һайжаруулха, али болохо аргаар дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Ажахын доторой тоосоон, ажалай түлөө һара бүриин үгтэдэг түлбэри, хэлсэжэ тогтоогдоһон сэн, хэһэн ажалдаа абаха продукци хубаалга, колхознигуудые материальна урмашуулгын түхэл гуримууд — мүнөө бодото дээрээ хэрэглэгдэдэг гуримууд хүсэндөө ороо.

СССР—ФРАНЦИ: эрдэмтэдэй харилсаа холбоон бэхижэнэ

Эб найрамдалай хэрэгтэ зорюулжа замбуулинай дайдые шэнжэлхэ ба хэрэглэхэ зорилготой харилсаа холбоонууд тухай СССР ба Франци хоёрой хоорондохи хэлсээнүүдтэй тааралдуулан, совет, француз эрдэмтэдэй делегацинуудай табадахи зүблөөнэй протоколдо Москвада апрелиин 25-да гар табигдаа.

Совет талаһаа — СССР-эй Наукануудай академиин дэргэдэхи «Интеркосмос») Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ ба хэрэглэхэ Уласхоорондын харилсаа холбоо эрхилхэ соведэй түрүүлэгшэ академик Б. Н. Петров, Франциин талаһаа — замбуулиниие шэнжэлхэ национальна түбэй президент, Франциин Наукануудай академиин гэшүүн, профессор Ж. Ф. Денисс гэгшэд протоколдо гар табиба.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлтэдэхи шэнэ шата

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй хүдөө ажахын комиссиин заседани Кремль соо апрелиин 24—25-да болоо. «Хүдөө ажахын үйлэдбэридэхи уһалагдадаг, хатаагдаһан газарнуудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, гидромелиоративна барилгын 1968 оной түсэбэй дүүргэлтэ тухай» асуудал комисси хаража үзэбэ.

Уһалагдадаг ба хатаагдаһан газарые һайжаруулха, уһалууриин барилгануудые комплексноор түхеэрхэ, барилгын болзор хороохо ажалаа дүүргэхын тула капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомолхо, материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээр нэн түрүүн хангаха шухала гэжэ комиссиин баталан абаһан дурадхалнууд соо тэмдэглэгдэнэ. Энэ шухала хэрэгые гуримшуулха зорилготой бусалшье дурадхалнууд оруулагдаа.

«Хүдөө ажахын мал ба шубуудта шанар һайнтай холимог тэжээл ехээр үйлэдбэрилхэ табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай» асуудал мүн лэ хаража үзөө.

(ТАСС).

...МАЙН ҺАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

...АЗАРАА ...АХАЛНА

...ндэхи Ленинэй нэрэм-...ой 1-дэхи отделениин ...фермэ шадар хүсэтэ 4 ... газар хахалжа захал-...ханобо. Трактористнууд ...ков, Г. Шестаков, А. ... Н. Ранжуров гэгшэд ...ротэр 300 гектар ха-... үнеэдтэ сабшажа ...рох-обёосой холисо та-... даабари абаад, оролдо-...ар ажаллажа байна.

...дэлмэрээ эрхим шанар-...тээсэ ехэтэйгээр хэхэ-...тэдэнэр мэдүүлнэ.

Г. БАДМАЖАПОВ.

...УЯЛГА АБАБА

...-нэй һайндэрэй вахтада ...Клюевскэ леспромхозой ...апрель һарынгаа түсэб-... 2 мянган кубометр ...вагон барилгын мате-...лэжэ, Эхэ оронойнгоо ... эльгээбэ.

...Комарёвой, Викулинай ...комплексно бригадын ...эр бүриингөө даабари ...кубометрээр үлүүлэн ...айн амжалта туйлана. ...дэһон модо лоодо ...эрдэг автомашинын ...Шалаев, Байбородин, ...гэгшэд халаанайнгаа ...25—30 процентээр ...ргэнэ.

...үсэлтэйгээр ажалла-...э леспромхозой кол-... табиһан зорилгоёо ...р бэелүүлжэ, Майн ...дэрые нэрэтэй соло-...тань.

Н. ТЮРНЕВ.

Майн һайндэрэй урда тээхи социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон Ивалгын кондитерскэ фабрикын хүдэлмэришэн Г. И. Шолохова үдэр бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, ажалай ехэ амжалта туйлана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Ивановна Шолохова.

А. КНЯЗЕВАЙ фото.

ТАРИЖА ЗАХАЛАА

Манай агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн хүндэлэлдэ энэ жэл хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса абаха гэһэн мүрысөөн аймагай бүхы ажахынуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Механизатор, тракторно-тарялан ажалай бригада бүхэн хабарай тарилгын хүдэлмэрие хаһа саг соонь, һайн шанартайгаар хэхые хүсэнэ.

Наар, намарай паар дээрэ шииг нойто бариха хүдэлмэри хаа хаанагүй эмхитэйгээр хэгдэжэ дүүрэә. Энэ жэл газараа танижа борнойлһон байнабди. Хүнгэн хүрьһэтэй газарта борнойлхын оронд катоқ, таряаланай нюруу жэгдэлхэ машина шэрэгдээ.

Газарай хүрьһэнэй гэдэхэлээр лэ «булад хүлэгүүд» урилдажа захалаа. Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд түрүүшын үдэрһөө газар хахалха хүдэлмэридэ бүхы агрегадуудаа эмхитэйгээр гаргажа шадаа. Аймагай ажахынууд түрүүшын ээлжээндэ хабарай эртын паар хахалжа байна.

Сэлэнгын совхозой механизаторнууд аймаг дотороо эгээн түрүүлэн хара таряагаа хаяжа захалаа. Газарай шииг нойто алдахагүйн тула хүнгэн хүрьһэтэй Сондогой гэжэ газарта түрүүшын хэдэн зуугаад гектар хара таряан таригдаба. Апрелиин 26 хүрэтэр эдэнэр 1040 гектар хара таряа хаяжа дүүргэхэ юм.

Юрэдөө аймагай колхоз, совхозууд апрелиин 27-һоо эртынгээ тарилгада жэгдэрэн орохоор хараална. Тиигэжэ майн 10 хүрэтэр эртын тарилга дүүргэхэнь.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахы бүхэнэй газар хахалалгаар трактористнуудай дунда дабалсаан (конкурс) болохоёо байна. Удаань ажахынуудта эрхимлэгшэд аймагай чемпионой түлөө һорилдохо.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай сабшалан дээрэ ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Хаа хаанагүй һубаг, ханаабаар уһан урдажа, хүнүүд үдэр һүниие мэдэнгүй газараа шииттүүлжэ абахые оролдоно. Хажуугаарнь арба гаран булуур станци хүдэлгэгдэнэ.

Иигэжэ бултадаа эмхитэй һайнаар ажаллажа, ороохо тарянай, үбһэ ногооной баян ургаса абаха байһандаа этигэнэбди.

А. ТАЙНОВ,
Сэлэнгын аймагай үйлэдбэриин управлениин главна агроном.

...ОРИЛГОЁО ЗҮБШЭЭБЭ

...абарай тарилгын урда ...изаторнуудай зүблөөн ...колхоздо үнгэргэгдэбэ. ...ористнууд, тракторно-...ай бригадын брига-...грономууд болон ажа-...мэргэжэлтэд байлсаа. ...ээрэ колхозой главна ... Фадеевич Синицын ..., үнгэрэгшэ жэлэйн-...дануудые, мүн ажа-...алтануудые тобшо-...

...ндэ «Дружба» колхо-... хамта дээрээ 10921 гектарта тарилга хэхэ түсэбтэй, — гээд, агроном мэдүүлнэ. — Энээнэйнгээ 8976 гектарта эртын тарилга хэхээр хараалнабди. Тиихэдээ 200 гектар шэнэ газар элдүүрилхэ, 2739 гектар хабарай паар хахалхабди.

Удаань трактор машинануудай заһабарилгын шанарые шалгаһан Ара-Хэрээтын сомоной Соведэй хүдөө ажахын комиссиинхид элирүүлһэн дутагдалнууд тухайдаа мэдүүлээ.

Гадна энэ зүблөөн хабарай тарилгын хүдэлмэрие эрхим шанартайгаар хэхэ тухай хэлсээ. Нёдондо тус ажахы һүниндөө тарижа, нилээд голодоһо гаргаһан юм. Тиимэһээ мүнөө жэл тарилгаяа ходо үдэр хэхээр хэлсэбэд. Мүн тиихэдэ газар хахалалгые хинан шалгажа, далангуудые үлөөһэн, полиин заха мууса хахалһан трактористнарта хэмжээ абаха болоо.

Һүүлээрнь механизаторнууд социалис уялга абажа, хабарайнгаа тарилгые хүдэлмэриин 13 үдэр соо һайн шанартайгаар хэжэ дүүргэхээр шиидээ. Тиигэжэ ерээхэ намартаа гектар бүриһөө дундаа зэргээр адагынь 11 центнер ороохо хуряахаар хараална.

Хабарай тарилгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ колхозой полевой стануудай дээрэ хамтын эдеэ хоол бэлдэхэ, улаан булангуудые, нүүдэл агитбригаданууды саг дарыдань эмхидхэхээр, мүн үдэр бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэһэн зарим трактористнарые урмашуулха мүнгэн шан олгохо тухай зүбшэн хэлсэжэ, тусхай гурим нэгэн дуугаар баталан абаа.

Н. КУРТОШИН.

Бэшүүр.

Манай хөөрэлдөөн: КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВАЙ ПРОЕКТ ҺАЙШААГДАН УГТАГДАБА

МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГ

Г. М. КОНЕВ—«Заганский» колхозой түрүүлэгшэ:

Колхозой Жэшээтэ Уставай проект болон 1969 оной ноябрьда Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые манай колхозой гэшүүд айхабтар баяртайгаар уттаба. Шэнэ Уставай проект хадаа колхозуудай мүнөө үеын байдалда зохихо, финансова, ажалай эмхидхэлэй болон бусад асуудалнуудые тодорхойгоор, гүнзэгыгөөр харуулжа шадаа гэжэ һанагдана.

Хэһэн ажалайнь түлөө колхознигуудта лаб үгтэхэ түлөөһэ тогтоохо, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэдэнь туһалха, үндэр наһатай болоходонь, мүн инвалид болоо һаань, тэжээдэг тэдхэдэг хүнөө алдаа һаань, пенси үгэхэ болоһониинь айхабтар ехэ туйлалта мүн. Энэмнай колхознигуудай урма хэшээлые улам үргэхэ байһаниинь элитэ.

Ажалай нормо, тэрэнэй түлөөһэ тогтоохо эрхэ колхозой правленидэ олгохо гээшэ тон зүб. Энэ ушарта эдэ асуудалнууд түргэнөөр, саг соогоо шиидхэгдэхэ байна.

Манай колхоз 1200 гэшүүдтэй. Эды олон хүниие нэгэ газарта суглуулжа, хамтын суглаа үнгэргэхэнь бэрхэтэй. Тиимэһээ хамтын суглаанай хаража үзэхэ асуудалнуудые шиидхэхын тулада этигэмжэтэдэй суглаа зарлаха гэһэниинь тон һайшаалтай.

Колхозой правлени, түрүүлэгшэ болон шалгалтын комиссиие гурбан жэлэй болзороор һунгаха гээшые мүн лэ дэмжэнэбди. Юуб гэхэдэ, энэ болзорто шэнэ ороһон түрүүлэгшэ мэргэжэл шадабряа колхознигуудта харуулха аргатай болохо бшуу.

Колхозой главна (ахалагша) мэргэжэлтэдые томилхо, хүдэлмэриһөөнь сүлөөлхэ тухай колхозой правлениин шиидхэбэриие хамтын суглаагаар заабол баталха гээшэ зүб. Тиигэбэл мэргэжэлтэд халтад гэбэл һэлгэлдэхээ болихо, нэгэ газартаа тогтожо ажалладаг болохо бэзэ гэжэ һанагдана.

Бригадирнуудые, фермые даагшадые колхознигуудай суглаан дээрэ һунгажа, һүүлээрнь колхозой правленеэр баталхада, тэдэнэй үүргэ харюусалгань нилээд дээшэлхэ байха.

Корреспондент: Шэнэ Уставай проект тушаа ямар ажаглалта, дурадхал түрэнэб?

Г. М. Конев. Уставай 10-дахи бүлэгтэ колхознигуудай бууса шадарай газарай хэмжээе тодорхойлходоо 0,50 гектар, уһалагдадаг газар дээрэ 0,20 гектар хүрэтэр тогтоохоодоо, үшөө нэгэ нэмэлтэ хэһэн байна. Юуб гэхэдэ, урда тээхи Уставай ёһоор тогтоогдоһон бууса шадарай участогуудай хэмжээн хуушаараа үлөөгдэжэ болохо гэжэ бэшээтэй. Иимэ нэмэлтэ оруулһанай хэрэггүй. Энэ ушарта колхоз бүхэндэ олон ондоо болоод, гуримаа алдаха гэжэ хэлэхээр.

СЭЛЭНГЫН АЙМАГ

А. И. ЧИМИТЦЫРЕНОВ — Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ:

Колхозой Жэшээтэ Уставай утаа зохид, һайн проект зохёогдоо гэжэ эгээн түрүүн хэлэхэ байнаб. Колхознигуудай эрхэ үргэдхэхэ зуураа, тэрэнэй уялга, харюусалга дээшэлүүлхэ тушаа хэлэгдэнхэй.

Мүн колхозой правленидэ ехэ эрхэ олгохо болоһониинь зүб. Колхозой гэшүүн болгожо абаха эрхэ правленидэ олгоод, тэрэнээ хожомынь хамтын суглаагаар баталха гэжэ хэлэгдэнэ. Энэ зохид.

Колхозһоо гараһан хүнүүдтэй тоосохо гурим тааруугаар зохёогдоһон байна.

Ажалай эмхидхэл, тэрэнэй түлөөһэн, ажалай журам сахиха тушаа тодорхой һайнаар бэшэгдээ.

Юрэдөө ехээр бодомжологдожо, һайса ухамайлагдажа зохёогдоһон проект гэжэ һанагдана.

Корреспондент: Колхозой Жэшээтэ Уставай проект тушаа колхознигуудай дунда ямар хүдэлмэри ябуулагдахаяа байнаб?

А. И. Чимитцыренов: Даб дээрэ бригадануудта, фермэнүүдтэ хүдэлдэг колхознигуудай дунда шэнэ Уставай проектын удхые ойлгуулха хүдэлмэри ябуулагдаха. Һаяар энэ асуудал партийна суглаан дээрэ хэлсэгдээ байна.

Корреспондент: Колхозойнгоо үйлэдбэриие саашадань бэхижүүлхэ, ашаг үрэ ехэтэй болгохо талаар юун хэгдэнэб?

А. И. Чимитцыренов: Мал ажалай, газар таряалангай продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табинабди. Энээн тухай колхозой Жэшээтэ Уставай проект дотор тодорхойгоор хэлэгдэһэн байна.

Мүнөө үедэ һаагдаһан һүнэй өөрынь үнэ сэн үдэр бүри тодорхойлогдодог боложо, малшад тэжээлэй единицэ бүхэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, үлүү гаргаша хэхэгүй гэжэ оролдодог болоо.

Энэ жэлдэ тракторна бригадануудаа, тусхай оньһожоруулагдамал звенонуудаа ажахын тоосоондо оруулжа байнабди.

Парти, правительствынтаа анхаралда харюу болгон, мүн ноябрь һарада нээгдэхэ Колхознигуудай бүхэсоюзна съездэ бэлэг болгон, байгша ондо хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай баян ургаса абаха зорилго табигдаа. Мүнөө механизаторнууднай хабарай тарилгын хүдэлмэри захалаа. Тарилгаяа эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ хүсэлтэйбди.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН СУРТАЛ НЭБТЭРҮҮЛЭГШЭДЭЙ
МАША ШУХАЛА ЗОРИЛГО

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой болотор тэбхэр жэл үлэбэ. Бүхы совет хүнүүдтэл адли Буряад ороной ажалшад энэ ехэ ойдо үргэн дэлисэтэйгээр бэлдэжэ байна. Коммунис байгуулалтын программа бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилгодо бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ уряатайгаар энэ бэлэдхэл ябуулагдана. Энэ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула бэлэдхэл хэдэггүй коллектив гү, али ямар нэгэн хизаар нютаг гэжэ манай республикада байхагүй.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд энэ ойдо бэлэдхэл мүн лэ нэрэтэй түрэтэйгөөр ябуулжа байна. Таряашад, малшадай социалис мүрысөөн улам үргэн дэлисэтэй болоно.

Ленинскэ ойе угтуулан хүдөөгэй ажалшад ехэ уялгануудые абаа һэн. Газар тарялан эрхилхэ культура дээшэлүүлһэнэй, тарилгын талмай үргэдхэһэнэй, эрдэм ухаанай ба түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар тарян ажалай хүдэлмэрилэгшэд республика дотороо дунда зэргээр гектар бүриин 11 центнер таряа, 150 центнерһээ бага бэшэ хартаабха ба овощ абаха гэжэ шиидэнхэй. Жэлэй эсэс болотор хамта дээрээ 600 мянган тонно гэхэ гү, али 1968 онойхидо орходоо 60—70 мянган тонноор ехэ таряа абахаар хараалаанхай. Мүн мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдшье ехэ уялгануудые абаа. Нийтын малай тоо толгойе олошоруулхатай, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэтэйгээ хамта эдэнэр 5 мянган тонно мяха, 16 мянган тонно һү, 200 тонно ноохо, 5 миллионһоо үлүү үндэгэ түсэбһөө гадуур гүрэндэ худалдахаар хараална.

1969 он—КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй түрүүшын жэл болоно. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ туйлаһан ажалай дүнгүүдые гаргаад, арадай ажахын энэ шухала һалбарине саашадань хүгжөөхэ гол шэглэл болон хэмжээнүүдые энэ пленум тодорхойлһон байна. Газар таряалангай культура һайжаруулха, таряанай ургаса ехэдхэхэ, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продукци ехээр абаха — иимэ зорилго табигданхай.

Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ хүдөөгэй партийна организацинууд гол шухала үүргэ дүүргэхэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум тэмдэглээ һэн. Олониитын дунда эмхидхэлэй болон ойлгууламжын хүдэлмэри зүбөөр ябуулһанһаа бүхы юумэн дулдыдаха байна. Агуу багшын түрэһөөр зуун жэлэй ойдо ажалай бэлэгүүдые бэлдэжэ байһан промышленность болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй гайхамшагта хүдэлөөн пленум дээрэ халуунаар дэмжэгдээ һэн.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд—хүдөөгэй партийна организацинуудай дайшалхы программа болоно. Олониитын эдэбхи үүсхэл, ажалай дэбжэлтэ хадаа эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри оншотойгоор, дайшалхы дэлисэтэйгээр ябуулха эрилтэ партийна организацинуудай үмэнэ табижа байна. Хүдөө ажахы хүгжөөхэ тухай партиин табижа байһан зорилгонуудай гүн удха шанарые партийна организацинууд хүдөөгэй ажалшадта ойлгуулха уялгатай. Гадна тарялан ба сабшалангай ургаса һайжаруулха, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, таряалангай гектар бүхэниие ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ, трактор, хүдөө ажахын машина бүхэниие бүрин хүсэдөөр ашаглаха гэһэн зорилго партиин Буряадай обкомой V пленум, республикын партийна эдэбхитэдэй суглаан табиһан байна. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай нангин хэрэг мүн.

Мүнөө жэлдэ хабарай тарилга эмхитэй һайнаар үнгэргэлгэ энэ ехэ хэрэгтээ амжалта туйлаха шухала нүхэсэл мүн болоно. Баян ургасын түлөө тэмсэл гүрэн түрын удха шанартай хэрэг мүн. Илангаяа энэ үбэлдөө, хабартаа сагай уларилай муу байһан дээрэһээ элдэбын бэрхэшээлнүүдые дабаха хэрэгтэй болоо.

Партийна организаци, политическэ хүдэлмэри ябуулдаг тэрэнэй бүхы эдэбхитэд: политинформаторнууд, агитаторнууд, лекторнууд, элидхэлшэд, соёлой хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хабарай тарилгые эмхидхэн удэридаха уялгатай. Ургаса дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлые оншотойгоор ябуулха тодорхой хэмжээнүүдые хараалхадань, үрэһэ, үтэгжүүлгэ бэлдэхэ, тарилгын болзор сахиха хэрэгтэнь таряашадта туһалха гээшэ эдээнэй нангин уялга мүн. Тэрэнһээ гадна механизаторнуудай бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлөөд, һайнаар амарха зохид байра байдал түхеэрхэ хэмжээ абаха шухала.

Политическэ хүдэлмэри мүнөө үйлэдбэри дээрэ—полевой станууд болон үйлэдбэриин участогуудта гаргагдахань. Партийна организацинууд энээндэл гол анхаралаа хандуулха болоно. Хабарай тарилгада ябажа байһан хүнүүдэй дунда ойлгууламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй эгээл эрхимүүдые — дүршэл ехэтэйнүүдыень хабаадуулха шухала.

Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Зэдын, Баргажанай болон бусад аймагуудай партийна организацинууд тон һайшаалтай хүдэлмэри хэжэ эхилээ. Оньһожоруулагдаһан звенонууд болон отрядуудта партийна эмхидхэгшэдые томилоо, үйлэдбэриин участогуудта политинформаторнууд болон агитаторнуудые эльгээтэ, полевой стануудта улаан булангуудые эмхидхээ, газетэ болон журналнуудые саг соонь асаруулха, механизаторнуудай байра байдал һайнаар түхеэрхэ хэмжээнүүдые абажа байна.

Партийна организацинуудай, политинформаторнуудай, агитаторнуудай, соёл сурталай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ анхарал оролдолго гаргадаг газарта ажалайнь үрэ дүн тобойсо харагдадаг гуримтай. Энээндэ нэгэ жэшээ дурдая. Кабанскын аймагай «Шергинский» совхоздо гектар бүриһөө 15 центнер ургаса абаха үүсхэл гаргагдаа һэн. Эндэхи партийна болон комсомолой организацинууд, мэргэжэлтэд, политинформаторнууд болон агитаторнууд тарилгада бэлдэхэһээ эхилээд, ургаса хуряалга хүрэтэрхи ажалые тодорхой һайнаар эмхидхэхын түлөө, ургамалнуудые тарижа ургуулха агротехникын заабаринуудые нарин нягтаар сахихын түлөө тэмсэл үдэр бүхэндэ эмхидхэһэн, оролдоһон байгаа. Таряанай ургаса дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлэй тэмэ эдэнэрэй хүдэлмэриин гол шухалань байһан юм. Энээгээр хөөрэлдөөшье хэдэг, ханын газетэдэшье бэшэдэг, уряа лозунгнуудыешье бэшэжэ ниадаг һэн. Эдэ бүгэдэнь яһала аша туһатай байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ совхоз гектар бүриһөө 16,5 центнер шэниисэ абаа һэн.

Мүнөөшье жэлдэ тус совхозойхид мүн лэ ехэ уялга абанхай: дунда зэргээр гектар бүриин 18 центнер шэниисэ абаха уялгатай. Энэ хараалһан түсэбөө дүүргэхэ хэрэг партийна организациин ажал ябуулгаһаа, шадабариһаа дулдыдаха юм. Совхозой коммунистнууд эдэ бүгэдые һайса ойлгоно. Эндэхи бүхы долоон отделенидэ механизаторнуудай суглаан үнгэргэгдэжэ, социалис мүрысөөнэй дүрим зохёогдонхой, политическэ хүдэлмэри ябуулха, тарилгада ябаха хүнүүдые байра байдалаар, культурнаар хангаха хэмжээнүүд хараалагданхай, полевой станууд бэлдэгдэжэ байнхай.

Колхоз болон совхозуудта тарилгын үедэ ябуулха ажахын-эмхидхэлэй, нийтэ-политическэ хүдэлмэриин түсэб табиха, тиигээд тэрэнээ бүрин бэелүүлхын тула партийна организацинуудай оролдохо гээшэ ямар ехэ удха шанартайб гэжэ «Шергинский» совхозой партийна организациин дүй дүршэл үшөө дахин гэршэлжэ байна. Табиһан зорилгоёо дүүргэхын түлөө хүн бүхэнэй тэмсээ хада ямаршье зорилгонууд бодотоор бэелүүлэгдэдэг ха юм.

Хүдөөгэй коммунистнууд энээниие һайн мэдэнэ. Эгээл тиимэһээ Баргажанай совхозой партийна суглаан дээрэ хабарай тарилгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын тула политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха хэмжээнүүд тухай ехэ хөөрэлдөөн болоһон байна. Үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэхын тула оролдохын хажуугаар партийна организаци политическэ, партийна хүдэлмэридэ ехээр һаналаа табиха ёһотой гэжэ коммунистнууд Беспрозванных, Кокорин, Михайлов, Елшин болон бусад тэмдэглээ һэн. Коммунистнуудай дурадхалаар хабарай тарилгын үедэ ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэмжээ ябуулганууд эндэ зохёогдонхой, харуулан ойлгуулха агитаци, радио-дамжуулга һайжаруулха тухай асуудал табигданхай. Энэ совхоздо хамтадаа 60 хүн—агитаторнууд, политинформаторнууд, лекторнууд зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Хүдөөгэй ажалшадай дунда политическэ информаци саг үргэлжэ ябуулхын тулада партийна комитедүүд онсо анхарал табиха уялгатай. Арад зонтой партиин холбоо барисаа бэхижүүлхэ, общественные хэрэгүүдые ударидалгада олониитые хабаадуулха, В. И. Ленинэй хэлэдэгэй ёһоор, хүдэлмэришэн олониитын өөһэдынь хэрэг мэтээр коммунизмын тон дүтэ болохо хэрэгтэ политическэ информаци тон шухала үүргэтэй. Совхозой хүдэлмэришэд, колхозникууды коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, олониитын һанамжа бодомжо бүридүүлэн бии болгохо, парти ба гүрэнэй политикын асуудалнуудые, орон доторой болон хилын саанахи хэрэг үйлэнүүдые зүбөөр ойлгохо, дайсанай харша үзэл сурталтай тэмсэхэ хэрэгтэнь политическэ информациин ехэ удха шанартай байһанинь ойлгосотой.

Политикын, экономикын, культурна ажабайдалай, уласхоорондын байдалай асуудалнуудаар саг үргэлжэ информаци хэһэнэй үндэһөөр бүхы политическэ агитаци ябуулха асуудалаар КПСС-эй XXIII съездһээ хойшохи саг соо манай республика дотор яһала ехэ юумэн хэгдээ. Партийна зарим организацинууд энэ хүдэлмэриие олон янзаар ябуулха тусхай гуримтай болоһон байна. Политическэ информацинуудые удха һайнтай болгохо хэрэгтэ ехэ һанал табигдаа, информаци бүхэнэй удха шанарые партийна организацинууд хиналта дороо абаа.

Нютагай Советүүдые һунгаха һунгалтын бэлэдхэлэй үедэ республика дотор олон залуу коммунистнууд, комсомолшууд, партийна бэшэ эдэбхитэд олон тоото политинформаторнууд болон агитаторнуудай дунда нэмэжэ ерээ. Тэдээнэй олонхинь энэ хүндэтэ даалгабари һайнаар дүүргэжэ, хүн зоной дунда хүдэлхэ зарим дүй дүршэлтэй болоо. Тиихэдээ агитатор, информатор бүхэн хүн зонтой хөөрэлдэхэдөө өөһэдын онол аргатай, өөһэдын «зүргэтэй» болоо гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой тракторна бригадын бригадир нүхэр Гусляков хөөрэлдөө хэхэдээ заал һаа олон зонине суглуулха гэжэ оролдодоггүй. Таарамжатай байгаа һаань, хүн бүхэнтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэхэ гэжэ оролдодог. Орон дотор боложо байһан һүүлэй һонинууд тухай, ажахынгаа байдал тухай дуулгаха, һайн зүбшэл үгэхэ —иимэ гуримтай.

Мухар-Шэбэрэй аймагай тракторна бригадануудай бригадирнууд С. Миронов, И. Киреев, Д. Нэмжилов, Д. Дамбаев болон бусад политинформаторнууд хүн зонтой хөөрэлдэхэ өөһэдын «түлхюууртэй» болонхой. Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой экономико тухай Таһархайн эхин һургуулиин багша нүхэр Хусаев ехэ һонирхолтойгоор, хүнэй анхарал татамаар хөөрэдэг юм. Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой политинформаторнууд С. Молоков, А. Павловский, Н. Григорьев, Е. Коровкова гэгшэдэй хөөрэлдөөнүүд мүн лэ удха түгэлдэр, һонирхолтой байдаг юм.

Партиин экономическа политика, ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай, колхоз болон совхозой үйлэдбэриин зарим асуудалнууд тухай хөөрэлдөөнүүдтэ хүнүүд ехэ анхаралтайгаар хандадаг, һонирходог байна. Юуб гэхэдэ, эдэ бүгэдэнь нийтын хэрэгтэ хүн бүхэнэй хубита нэмэрээ оруулха тухайдаа бодомжолходонь, үйлэдбэриин арга нөөсэнүүдые, тэрэнэй хүгжэн дэбжэхэ арга боломжонуудые элирүүлхэдэнь шууд туһалха байһан бшуу. Экономическа талаараа үндэһэлэгдэһэн лэ байхадань, коммунизмые бидэнэр сэгнэнэбди гэжэ В. И. Ленин дэмы тэмдэглээгүй юм.

Олониитые экономическа эрдэмдэ һургаха гээшые КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 он) Пленум партийна организацинуудай шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн гэжэ тоолоһон байна. Энээниие хараадаа абажа, политинформаторнууд-экономистнууд хүнүүдые экономическа эрдэмдэ һургаха гэжэ оролдоно. Өөрынгөө колхоз, совхоз бүхэндэ даалһан хэрэгтээ эзэн ёһоор хандаха, нийтын баялигта—элдэб хэрэгсэлнүүд болон материалнуудта гамтайгаар хандаха мэдэрэлтэйгээр хүн бүхэниие хүмүүжүүлхэ гэжэ оролдоно.

Баргажанай аймагай Гааргын совхоздо экономист нүхэр Урбазаевай хөөрэлдөөн эгээл иимэ һонирхолтой байһанаараа хүн зоной анхарал татана. Совхозой ямар нэгэн һалбариин гарзатайгаар хүдэлжэ байһанай шалтагаан харуулхадаа бодото баримтануудые дурдадаг, продукциин өөрын үнэ ямар зүйлнүүдһээ бүридэнэб гэжэ тодоруулан тоолодог, тэрэнь юундэ үнэтэй болодог бэ гэжэ эмшэлдэг юм. Хонишод, һаалишадай салин хүлһэн энээнтэй нягта холбоотой гэжэ нүхэр Урбазаев тон тодоор элирүүлдэг байна. Гэхэтэй хамта энэ политинформатор хүнүүдтэеэ суугтаа эдэ дутагдалнуудые зайсуулха тухай бодомжолдог гуримтай. Иимэ хөөрэлдөөнүүд дэмы үнгэрдэггүй.

Экономико шудалха, социалис ажахы эрхилхэ ёһо гуримуудые олониитын шудалха дуратай байһан ушар хадаа политическэ информаци улам һайжаруулха, колхозникууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые политическэ, ажахын байдалтай танилсуулха, мүнөө үеын шухалын шухала зорилгонуудтай, партийна болон совет органуудай ажал ябуулгатай танилсуулха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэхэ эрилтэ партийна организацинуудай үмэнэ табижа байна. Партийна, совет, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые политическэ информаци хэхэ хэрэгтэ хабаадуулха шухала. Иигэжэ шадабал, политическэ информациин нэрэ хүндэ, аша үрэ ехэ болохонь дамжаггүй, ажахын ямар нэгэн кампани, тэрэ тоодо хабарай тарилга эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ аша туһатай байха юм.

Ажалай саг буруугаар, хэрэгсэлэй зүйлнүүдые байхын бараагаар хэрэглэһэнһээ ажалда гарадаг голодоһо, үйлэдбэридэхи элдэб дутагдалнуудые түргэнөөр зайсуулха, ажалай хэрэгсэлнүүдые ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэдэнь таряашад, малшадта партийна эмхидхэгшэд, политинформаторнууд, агитаторнууд туһалха уялгатай.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ бүришье ехэ хэшээл оролдолгоёо гаргаха арга боломжотой. Ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдээнэй үүргын ехэ байһаниинь элитэ. Нүгөө талаһаа эдэнэрэй ажал ехэтэй байдагынь мүн лэ бүгэдэндэ мэдээтэй. Тиигээшье хадаа агроном, зоотехник, ветеринарна врач механизаторнуудта, луговодуудта, малшадта колхоз, совхозойнгоо байдал тухай хөөрэжэ үгэхэ, мүнөөдэр юун хэгдээб, үглөөдэр юун хэгдэхэб гэжэ хэлэжэ үгэхэ хэээшье аргатай ябадаг ха юм. Таряанай талмай үргэдхэхэ хэрэгэй болоод байһан тухай, газарай хүрьһэндэ саг соонь шииг нойто бариха, нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, хүдөө ажахын ургамалай дайсадтай, буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ тухай хөөрэлдөөе агрономһоо бэшэ хэн тиимэ ойлгосотойгоор хэжэ шадахаб даа. Тиимэһээ мэргэжэлтэйтэй уулзахадаа таряашад, луговодууд урдаа табигдаһан зорилгые тодорхойгоор ойлгохо, мүнөөдэр хэгдэхэ ажал дүүргэгдээгүй һаа, һүүлдэ хүсэлдүүлхэнь бэрхэтэй болодог гэжэ хадуун ойлгохо болоно. Хабартаа баян ургасын үндэһэ һуури табижа байһан үедэ эдэ бүгэдые ойлгожо абаха гээшэ ажахын хуби заяае шиидхэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха болоно.

Гэбэшье хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэд иимэ хүдэлмэри ябуулдаггүй. Мүн партийна бүхы организацинууд ойлгууламжын хүдэлмэридэ эдээниие эдэбхитэйгээр хабаадуулжашье шададаггүй байна.

Социалис мүрысөө үрэ ехэтэйгээр, дэлисэтэйгээр эмхидхэхэ гээшэ хабарай тарилгын үедэ ябуулагдаха политическэ хүдэлмэриин гол удхань байха ёһотой. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөн мүнөө шэнэ шатадаа оронхой. Ленинскэ ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, олониитын үүсхэл эдэбхи, ажалай дэбжэлтэ улам дэлгэрнэ. Табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые габшагай ажалай жэл болгохо гэһэн хүдөөгэй ажалшадай хэшээл оролдолгые эдэ бүгэдэ гэршэлжэ байна. Эгээл иимэһээ мүрысөөе үргэн дэлисэтэй болгохо, хүдөө ажахын продукци ехээр абахын түлөө тэмсэлдэ механизатор, малшан бүхэнэй хүсэ шадалаа гамнангүй тэмсэхээр энэ мүрысөө эмхидхэхэ шухала.

Партийна организацинууд, тэдэнэй габшагай туһалагшад—политинформаторнууд, агитаторнууд, пропагандистнар ажалай эрхим туйлалтануудые, хабарай тарилга хэжэ ябаһан механизаторнуудай түрүү аргые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри үдэр бүри ябуулха уялгатай. Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй үүсхэл дэмжэхэ, нэрэ хүндыень үргэхэ, тэдэнэй дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Социалис мүрысөөе аша үрэтэйгөөр, дэлисэтэйгээр эмхидхэхэ гэһэн гурим ёһые бэелүүлхын түлөө агитатор бүхэн тэмсэг лэ.

Харуулан ойлгуулха агитациин зүйлнүүдые улам һайжаруулан хэрэглэхэдээ, социалис мүрысөөндэ ехэ аша үрэ туйлаха болоно. Плакадууд, уряа лозунгнууд, «дайшалхы хуудаһанууд», «сахилгаан хуудаһан» гэхэ мэтэнүүд түрүү арга нэбтэрүүлхэ, социалис уялганууды бэелүүлхэ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл дэлгэрүүлхэ, бүхы юумэ арьбалха, журам һайжаруулха хэрэгтэ онсо удха шанартай байдаг. Энэ хэрэгтэ туһалмаар зүйлнүүд эндэ һая аймагуудта эльгээгдээ һэн.

Зураглан харуулһан зүйлнүүд манай хүмүүжүүлхы зэбсэгые хурсадхадаг, олониитэдэ тэрэнэй нүлөө ехэдхэдэг гээшэ. Жэшээ болгон моральна талаар урмашуулга хараад үзэе. Мүрысөөндэ илагшадта улаан тугхануудые, табан хушуута мүшэ барюулха, түрүү агрегадуудта вымпелнүүдые, улаан тугуудые барюулха, грамотануудые, дипломуудые үгэхэ, хүндэлэлэй самбарта, «ажалай алдарай ленинскэ календарьта» бэшэхэ гэхэ мэтэ урмашуулганууд аша нүлөө ехэтэйе бүхы хүн мэдэхэ бээз. Эгээл иимэһээ харуулан ойлгуулха агитациие уран хурсаар түхеэрдэг, тэрээниие үрэ нүлөөтэй болгодог партийна организацинууд тон зүб юумэ хэнэ гээшэ.

Хабарай тарилгын үедэ соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй дүүргэхэ үүргэ айхабтар ехэ. Клубууд, библиотекэнүүдтэ болон соёлой байшангуудта тарилгада гараха бүхы юумэн—уран һайханай бригаданууд, библиотекэ болон киноепередвижкэнүүд булта бэлэн болоһон байха ёһотой.

Хабарай тарилгын үедэ эритэ мэсээ барижа орохо соёл сурталай хүдэлмэриин бүхы һалбаринуудые эндэ бултыень дурдахын аргагүй. Тиигэбэшье, аймагай газетэнүүд болон радио-дамжуулгын удха шанарай онсо ехэ байһан тухай эндэ тэмдэглэхэ ушартай. Социалис мүрысөө үргэнөөр харуулха, түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ, ажал хэрэгтэ тохёолдодог дутагдалнуудые уран хурсаар шүүмжэлхэ уялгатай байһаниинь элитэ.

Хангалтагүй ажал хэрэгтээ, муу үрэ дүнгүүдтээ, ажалай журам эбдэхэ ябадалтай эбсэжэ байдаг партийна организацинууд манайда үшөөл бии байһаар гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээнэй шалтагаан юуб гэхэдэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри сэгнэдэггүй, ажахын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ коммунистнуудые элсүүлдэггүй, соёл сурталай хүдэлмэридэ хүдөөгэй интеллигенциие, соёлой хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулдаггүй байна. Жэшээнь, механизаторнууд болон малшадые культурнаар хангаха түсэбөө клубай эмхи зургаанууд мүнөө болотор табяадүй байхадань, Хоринн аймагай Үдын, Георгиевскын, Хоринн мал шахадаг совхозуудай партийна организацинууд мүнөө болотор эрилтэ хэлдүй байһаар. Эдэ ажахынуудта социалис мүрысөөнэй дүнгүүд хааяа гаргагдадаг, харуулан ойлгуулха агитаци түхеэрэгдээдүй, полевой станууд бэлэн болоодүй. Мүн Яруунын аймагай Иисэнгын совхоздо, Хэжэнгын совхозой зарим отделенинүүдтэ иимэ дутагдалнууд тохёолдоно.

Эдэ ажахынуудай коммунистнууд үйлэдбэриингөө участогуудтахи ушар байдал хэнһээшье һайнаар мэдэжэ байна. Тиимэһээ таряашад, малшадай хэшээл оролдолгые шэглүүлэн ударидаха, хүдэлмэриин шухала шухала участогуудые толгойлхо, ажалаараа үльгэр жэшээ харуулха гээшэ эдээнэй нангин уялга мүн.

Хабарай айлшалан ерэхэдэ, мүн малшадайшье ажал ехэ болгодог. Фермэнүүдтэ, хонинoдой отаранuудта малай түл абалга дүүрэнтэйгээр байдаг. Тиигэжэ шэнэ түлнүүдые бүрин бүтэнөөр томо болгохын тула ехэ хэшээл оролдолго хэрэгтэй болодог гээшэ. Тиимын тулада абаһан түлнүүдээ тобироор удхахын, бүхы малые зунай бэлшээридэ гаргаха мэтын ажал эмхидхэхын тулада колхоз, совхозуудай партийна организацинууд ехэ оролдолго гаргадаг юм.

Политинформаторнууд, агитаторнууд, ханын газетэнүүдэй, «дайшалхы хуудаһанууд» болон «сахилгаан» хуудаһанай редакторнууд үзэл сурталайнгаа мэсэ зэбсэгээр эдэ бүгэдэндэ туһалдаг. Нийтын ажахые дэбжээхэ хэрэгтэ нүлөөлдэг байна. Мал ажалые ашаг ехэтэйгээр эрхилхэ хэрэгтэ хонишодой, һаалишадай, малшадай анхарал хандуулха шухала. Гүрэндэ туранхай мал тушаахада гү, али мал һубайруулха, үхүүлхэдэ, ямар ехэ гарза гай болоноб гэжэ тодо һонороор тооложо, һаалишад, хонишодто харуулха хэрэгтэй бшуу. Гадна мал ажалые мэргэжүүлхэ, энэ һалбариие эрдэм ухаанай үндэһөөр хүтэлбэрилхэ гээшэ тон шухала гэжэ совхозой хүдэлмэришэдтэ, колхозникуудта ойлгуулха шухала. Энээнтэй хамта гахай үсхэбэрилгын баһал шухала байһые ойлгуулха ёһотой.

Экономикын шухалын шухала һалбари—хүдөө ажахые хүгжөөхэ гээшэ бүгэдэ арадай зорилго мүн гэжэ парти, правительство тоолоно. Энээниие дүүргэхын тулада бүхы партиин, арад зоной оролдолго хэрэгтэй. Эгээл иимэһээ КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 оной) Пленумэй тодорхойлһон зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ городойшье ажалшад хабаадалсана.

Энээнэй нэгэн гэхэдэ, шефскэ хүдэлмэри болоно. Хабарай тарилгын үедэ, нийтын адуу малые зунай бэлшээридэ оруулха үедэ шефтээ абаһан аймагуудтаа эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри улам шангадхаха гэжэ КПСС-эй Улаан-Үдын горком болон райкомуудые партиин обком уялгалаа.

Улаан-Үдэ городой эрдэмтэдһээ бүридэһэн пропагандистнуудай бүлэгүүд эдэ үдэрнүүдтэ республикын аймагуудта гараба. Тэдэнэй дунда эрдэмэй докторнууд нүхэд Хаптаев, Залкинд, Элиасов гэгшэд бии. Мүн 14 агиткультбригада, хэдэ хэдэн автоклубууд, агитмашинанууд хүдөө гарахаар бэлдэнхэй.

«Знани» бүлгэмэй лекторнууд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, Буряадай филиалай эрдэмтэд —хамтадаа 40-өөд хүн пропагандистнуудай бүлэгтэ оробо. Хабарай тарилгын үедэ политическэ хүдэлмэри ябуулха гээшэ ехэ харюусалгатай хэрэг мүн. Нүгөө талаһаа механизаторнуудай сүлөөтэй саг оложо, хөөрэлдөө хэхэ ёһотой болоно.

Тэрэнһээ гадна партийна, комсомолой һуралсалай жэлэй дүнгүүдые гаргаха хэрэгтэ эдэнэр ехэ туһаламжа үзүүлхэ, политинформаторнуудай, агитаторнуудай семинарнуудые үнгэргэхэдэнь туһалха, бэшэшье хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлсэхэ үүргэтэй.

Буряад ороной хүдөөгэй ажалшад КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхээр эрид шиидэнхэй, энэ жэлдэ абаһан ехэ уялгануудаа сүм дүүргэхээр шууд тэмсэжэ байна. Хабарай тарилгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ гээшэ үндэр баян ургасын найдамтай үндэһэ һуури, хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ амжалта асарха, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха нүхэсэл мүн гэжэ эдэнэр ойлгоно.

Эгээл иимэһээ баярта мэдээсэлнүүд, ажалай туйлалтанууд тухай элидхэлнүүд республикын бүхы заха хизаарһаа эдэ үдэрнүүдтэ орожол байна. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский», «Искра» колхозуудай, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудай, Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой, Сэлэнгын, Кабанскын совхозууд болон бусад ажахынуудай партийна организацинууд эдэ үдэрнүүдтэ олониитые үнэхөөрөө ударидан толгойлжо ябна. Эдэ нютагуудтахи коммунистнууд ажал хэрэгтээ бодомжотойгоор, эзэн ёһоор хандаха үльгэр жэшээ харуулхаһаа гадна, ороохо, таряа, мяха, һү ехээр абаха хэрэгтэ колхозникуудай, совхозой хүдэлмэришэдэй хэшээл оролдолго шадамараар ударидана. Хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулан, газарые хүсэдөөр ашаглаха хэмжээнүүдые абахаһаа гадна, эдэ ажахынуудта зониие моральна талаар урмашуулха, хабарай тарилгада, мал ажалда шалгарһан түрүүшүүлэй жэшээгээр хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Эндэ һаяхан КПСС-эй обкомой бюро Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой партийна организациин хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй танилсаһан байна. Энэ артелиин ажалшад ехэ амжалта туйлаа гэжэ обкомой бюрогой тогтоол соо тэмдэглэгдэбэ. 1968 оной, мүн байгша оной нэгэдэхи квартал соо хүдөө ажахын продукци абаха социалис уялгануудаа эдэнэр үлүүлэн дүүргэээ.

Эдэ бүгэдэндэ колхозой коммунистнуудай, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй аша габьяатай байһаниинь арсашагүй. Колхозникуудые политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенциие хабаадуулан, партком хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг юм. 60 гаран хүн—агитатор, политинформатор, лекторнууд эндэ политическэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Өөһэдынгөө колхозой жэшээ дээрэһээ Совет засагай оршон мандажа байгаа жэлнүүдтэ Буряад орондо болоһон үндэһэн хубилалтанууд тухай эдэнэр эли тодоор харуулжа, табан жэлэй зорилгонуудые хөөрэжэ үгэнэ. В. И. Ленинэй ажал ябуулгада зорюулһан зураглан харуулһан зүйлнүүд эндэхи улаан булан, клубууд дотор түхеэрэгдэнхэй. Хүн зониие культурнаар хангадаг, худалдаа наймаанай, медицинын хүдэлмэрилэгшэд ходо ябадаг.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан, энэ колхозой партийна организаци үзэл сурталай хүдэлмэри улам шангадхаһан, зэбсэгээ улам хурсадхаһан байна. Шиидхэгдээгүй асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулжа, энэ ойе угтаха шухала гэжэ парти заадаг. Мүнөө энэ заабари улам ехэ удха шанартай болонхой, партийна организацинуудай, тэдэнэй агитаторнууд, политинформаторнуудай ажал ябуулгые элирхэйлэн тодорхойлно.

Партийна организациин хэшээл оролдолго дээрэ колхозникуудай ажалай дэбжэлтэ нэмэхэдэ, гайхамшагта үрэ дүн асарна гэжэ түнхэнэйхидэй үльгэр жэшээ элеэр харуулна.

Буряад ороной хүдөөгэй ажалшадай урдаа табиһан зорилгонуудаа бодотоор бэелүүлхэ эршэ хүсэтэй байһыень байгша оной апрелиин 12-то үнгэргэгдэһэн коммунис субботник гэршэлнэ. 60 мянга гаран колхозникууд, совхозууд болон хүдөө ажахын предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ субботникто хабаадаа. 140 мянга гаран түхэриг энэ үдэр олдоһон байна. Энэнь табан жэлэй жасада зорюулагдаа.

* * *

1969 он — ленинскэ габшагай ажалай жэл гэжэ соносхогдонхой. Буряад ороной хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэд бүгэдэ арадай мүрысөөндэ ороо. Хүдөө ажахын продукци гүрэндэ ехээр үгэхын тулада бүхы хүсэл зоригоо шэглүүлхээр эрмэлзэнхэй. Түсэбүүд болон уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ хэрэгтэнь ажалшадта туһалха гээшэ партиин соёл сурталай хүдэлмэри ябуулагшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

Л. ПОХОСОЕВ
КПСС-эй Буряадай обкомой пропаганда, агитациин таһагые даагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй аймагай «Дружба» [...] түрүү хонишодой нэгэн Лубсан-Дэлэг Юмов. Энэ [...] абалгын үедэ 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абаа[...] тогүйгөөр түлжүүлээ.

Ф. СОРОКИНОЙ [...]

ХОНИШОДОЙ БРИГАДАНУУДЬ[...] МЭДЭЭСЭНЭ

АРБИЖАЛ. Цырен-Дулма Дармаеватай даалаг хонидой отарынхид нёдондо харууһалжа байһан һүрэгэйнгөө 100 эхэ хонин бүриһөө 87 хурьга түлжүүлжэ, абаһан социалис уялгала сүм дүүргэһэн бэлэй.

Мүнөө энэ отарын хонишод 813 эхэ хони адуулдаг юм. Һүүлэй мэдээнэй ёһоор, эндэхид 707 хурьга гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэн тобиржуулна.

— Хурьганай гаража үни дүүрэнхэй. Бидэнэр В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн һайндэрые ажалайнгаа эрхим бэлэгээр угтажа, мүнөө харууһалжа байһан хурьгадайнгаа тус бүриин шэгнүүрые 25 килограммда хүргэжэ тушаахаар түсэблэнхэйбди—гэээд, Эрхирэгэй совхозой хонишон, сомоной Соведэй депутат Цырен-Дулма Дармаева мэдүүлбэ.

Г. БАЗАРЖАПОВ.

Загарай.

* * *

АЛЛА. Сэсэг Цыбиковна Дырчикова хонин ажалда арба гаран жэл таһалгаряагүй хүдэлһэн. Тиин энэ нүхэрнай нилээд дүй дүршэлтэй болоһон тула жэл бүри ажалдаа эрхим амжалта туйлажа, совхоз соогоо алдаршанхай. Үнгэрһэн жэлдэ үбһэ тэжээлээр дуталдажа, хэды хүшэр хүндэ сагай тохёолдобошье, эндэхид урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлээ һэн. Тиигэжэ тэдэнэр адуулжа байһан 100 эхэ хони бүриһөө 87 хурьга түлжүүлээ юм.

Сэсэг Цыбиковнагай даадаг отарада мүнөө түл абалга түлэг ябажа байнхай. Һая гараһан нарай хурьгадаа үбшэндэ нэрбүүлжэ гарзалуулхагүйн тула эндэхид нилээд ехэ оролдолго гаргана.

Тэрэнһээ гадна, эндэ социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Жэлэй эхинһээ хойшо Дырчиковагай отарын хонишод хүршэ Бүтэд Салановагай отарала хүдэлдэг хонишодоор мүрысэнэ. Һаяхан Дэрээнэй совхозой хэрэ[...] партком хонишодойнгоо [...] нэй үнгэрһэн гурба һа[...] гүүдые согсолоо юм. Эн[...] —хонишон, аймагай С[...] путат Сэсэг Цыбиково[...] ковагай даадаг отары[...] һуури эзэлжэ, нэгэдх[...] шанда хүртэһэн байна.

Ц. ЧОИ[...]

Баргажан.

* * *

НОЁХОН. Сэлэнгын [...] XX партсъездын нэрэ[...] хозой гурбадахи отде[...] хонидой 5 отарала хаба[...] шын хурьгад гаража [...] Арбан табан жэлэй т[...] һалгаряагүй хонин ажа[...] жэ ябаһан коммунист [...] Сампиловай харууһа[...] Тухэм гэжэ газарта һ[...] хай. Мүнөө энэ отара[...] ран хурьгад абтаад, [...] түлжүүлэглэнэ.

— Зарим хонишод[...] лөөтэй боложо байхада[...] эгээл тухагүй саг хү[...] хэй. Сүүдхэдээ 20—3[...] гарана. Үрэжүүлгын [...] хонидһай май һараа [...] дүүрэхэ,— гээд, Доржо [...] шиевич хөөрэнэ.

Элдэнтэй дүтэхэнэ [...] Пурбо Базарович [...] отарада мүнөө 200 гар[...] абтанхай. Эндэ хурьг[...] жүүлэгшэдынь залуушу[...] мэһээ ахалагша хонин[...] Биликтуев өөрынгөө [...] лые залуу нүхэртээ [...] юм.

Мүнөө Тухэмэй эдэ [...] лагша хонишод Ленин[...] түрэһөөр 100 жэлэй ой[...] рэй хүндэлэлдэ дэлгэр[...] лис мүрысөөндэ хам [...] нии бүриһөө хурьга т[...] тобир тарганаар тушаа[...] бүхы хүсэеэ элсүүлэн [...] байнхай.

С. БИЛИ[...]

Сэлэнгэ.

УРАН ЗОХЁОЛШОДО[...] ХОЛБООНДО

Буряадай уран зохёолшодой шэнээр һунгагдаһан правлени түрүүшынгээ зүблөөндэ сугларжа, саашанхи хүдэлмэреэ хараалба.

Энэ зүблөөн республикымнай зохёолшодой VI съезд дээрэ хэлэгдэһэн һанамжа дурадхалнуудые согсолоо, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хараала абтаа. Илангаяа В. И. Ленинэй 100 наһанай ойдо зорюулжа, зохёолшодой хэхэ хүдэлмэринүүд, Холбооной ажал ябуулга түсэблэгдөө. Жэшээнь, гансахан май, июнь һарануудта зохёолшод республика доторнай заншалта болоһоной ёһоор, литература, искусствын талаар Яруунын аймагта ба Улаан-Үдын Железнодорожно районд үнгэргэгдэхэ долоон хоногуудта хабаадаха байна. Тиихэдэ май һарада буряад совет литературын үндэһэ һуури табилсагшадай нэгэн, элитэ уран зохёолшо Х. Н. Намсараевай түрэһөөр 80 наһа гүйсэһэнэй ойе республикымнай олониитэ үргэнөөр тэмдэглэхэ байна. Энэ асуудалаар зохёолшод һонирхолтой ябуулгануудые хараалба. Уулзалганууд, [...] лай удэшэнүүд ба у[...] конференцинүүдһээ гадн[...] Үдэдэ, Хэжэнгэдэ, түрэ[...] Эдэрмэгтэнь зохёолшы[...] вэор научна конфе[...] баярай суглаанууд боло[...] сараевай творчество ба [...] гэйнь һан тухай А.Б. С[...] Ц-А. Дугар-Нимаевай [...] нууд, мүн зохёолнууд[...] боти ном ород хэлэн [...] хёолшо тухай нүхэдэй[...] хаалнуудай согсолбори[...] Наукануудай академи[...] риин отделениин Буряа[...] лай эрдэмтэдтэй хамта [...] жэ хэблэгдэхэ байна.

Уран зохёолшодой х[...] правлениин энэ зүбл[...] хэлэгдэһэнэй ёһоор, п[...] тэлбэрилэгшэнь Ц-Б. [...] прозын (хүтэлбэрилэ[...] Калашников), хүүгэдэй [...] рын (хүтэлбэрилэгшэнь [...] митов) секцинүүд эн[...] недели бүхэндэ зохёо[...] бооной дэргэдэ «Уран [...] четвергнүүд» үнгэрг[...] бо.

Манай [...]

ЛЕНИНЭЙ ДААЛГАБАРИ

...лэ бэлдэгдэжэ байhан ... Бородин хэн байhан бэ?» Н. М. Бородинай номhоо ...рыень Хэблэлэй hонинной ... уншагшадтаа дурад-

...оной августда В. И. Ле... американ худэлмэришэдтэ ...бэшэhэн юм. Тэрэнь США-... тэмсэлэй хүгжэлтые, ...ческа болон политическэ ...түлөө американ ажалшадай ... Владимир Ильичэй ехээр ...жо байhыень гэршэлнэ.

... ондо президентые hун-... Ленинэй онсо hонирхол үүс-... байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, ...канска, демократическа ...дай кандидадуудhаа гад-... оной hунгалтада фермер-... худэлмэришэдэй партиин ... Н. Христенсенэй, социа-...тиhаа—дэлхэйн нэгэдэхи ... үеэр дайнда эсэргүү ... хэhэнэй түлөө 10 жэл ... хаагдахаар сүүдлүүлэг-... Юджин Дебсын кандида-... табигдаhан байгаа. ... худэлмэришэн ангиин ... түлөө шэн зоригтой тэм-... миллион шахуу америка-... дуугаа үгөө.

...И. Ленин фермернүүд-ху-...шэдэй шэнэ партяар онсо hонирходог hэн. Ушар юуб гэхэдэ, США-гай түүхэдэ түрүүшынхеэ ажалшадай парти hунгалтын үеэр хоёр миллион хүнэй дуу абаhан байна.

АФТ-гай хархис хүтэлбэрие, тэрэнэй толгойлогшо социал-реформист Самюэль Гомперс гэгшые Америкын ажалай Федераци ородог юрын худэлмэришэдэй буруушааhанай ашаар фермернүүд-худэлмэришэдэй парти байгуулагдаа hэн. Самюэль Гомперс 1920 ондо президентые hунгалгын үеэр, худэлмэришэдэй өөhэдынгөө кандидадые дэбжүүлхэмнай гэhэн эрилтэ хэжэ байхадань, буржуазна партинуудай кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхые уряалhан байгаа. Нигэжэ АФТ-гай хоёр хуби болон hалахада, фермернүүд-худэлмэришэдэй парти байгуулагдаад, империализмда эсэргүү программа баталан абажа, ажалшадта политическэ болон экономическа эрхэ олгохын түлөө тэмсэл соносхоhон байгаа.

1920 оной hунгалтын үедэ республиканец, мэдээжэ юрист Парли Паркер Христенсен гэгшэ энэ партиhаа кандидадаар дэбжүүлэгдэhэн юм. Энэл хүн Совет Росситай дипломатическа, худалдаа наймаанай харилсаа холбоо байгуулхын түлөө фермернүүд-худэлмэришэдэй партиин гэшүүдэй хүдэлөө толгойлhон. Тиихын тула айхабтар эрэлхэг зориг хэрэгтэй байгаа. Ушар юуб гэхэдэ, энэ тэмсэл США-дашье үзэгдөөгүй хашалга мүрдэлгын оршон байдалда үнгэрөө. Юстициин министр Пальмер болон тэрэнэй туhалагша Дж. Эдгар Гувер (ФБР-эй мүнөөнэй начальник) гэгшэдэй туhамаршад түрүү үзэлтэй хэдэн арбаад мянган американецуудые, эмигрантнуудые барижа хаалаг, тэсэшэгүй хэhээлтэ үзүүлдэг, ондоо тээшэнь сүлэдэг байhан юм...

«Америкын худэлмэришэдтэ бэшэгыень» США абаашажа, тэндэ хэблүүлхэ гэhэн В. И. Ленинэй даалгабарие амжалтатайгаар бэелүүлhэнэйнгээ удаа минии эсэгэ Михаил Маркович Бородин нэгэ хэды соо Мексикэдэ РСФСР-эй түрүүшын генеральна консулоор худэлhэн юм. Ленинэй гар табилгатай үнэмшэлгын грамотануудые абаад, 1919 ондо Мексикэ ошоо.

1921 оной зун эсэгэмни Москвагаа бусаа бэлэй. США-гай худэлмэришэн ангиин байдалые Ленинэй ехээр hонирхожо байhыень харуулhан иимэ бэшэг уданшьегүй, 1921 оной июлиин 13-да Владимир Ильичhээ абаhан юм:

Нүхэр Бородинда—

Хүндэтэ нүхэр,

Американ худэлмэришэн-таряашанай гурбадахи парти гү, али худэлмэришэд-фермернүүдэй союз гү, али партизан бэшэ хүнүүдэй парти түшаа, тус партиин гартаа абаhан Хойто Дакото гэжэ штадта ямар ябуулга хэжэ байhан тухай материалнуудые намда оложо шадахагүй гээшэ гү? Энэ парти тухай, Хойто Дакотодо тэрэнэй эрхилжэ байгаа ажал ябуулга тухай үсөөншье hаа, гол шухала документнүүд намда хэрэгтэй байна. Тэдэ документнүүдтэ нэмэри болгон, энэ асуудалаар өөрынтнай бэшэhэн тэмдэглэлтэй hаа бүрил hайн hэн. Аргатай hаа, hаяар намда бэшэхыетнай гуйнаб. Энээниие дүүргэжэ шадаха гээшэ гүт. шадаха hаа, хэзээ дүүргэхэбта?

СНК-гай Түрүүлэгшэ

В. Ульянов (Ленин)»[1]

Михаил Маркович фермернүүд-худэлмэришэдэй парти тухай тодорхой материалнуудые тон богони болзор соо бэлдээ юм. Владимир Ильич тэдэнииень анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзэhэн байгаа. 1921 оной июлиин 26-да Ленин тэрээндэ иимэ бэшэг эльгээгээ hэн:

«Нүхэр Бородинда

Нүхэр Бородин! Танай бэшэг тон hонирхолтой. Энээнээ «Коммунис Интернационалда» статья гү, али амяараа дэбтэр болгохын тула, минии hанахада, үшөө заhаха хэрэгтэй байна. (Өөрөөшье тиигэжэ тоолоно ха юмта).

Бухы материалнуудые суглуулха. Коммунистнуудта эсэргүү арсалдаа буляалдааень гаргажа хаяха. Тэрэнээ арсалдаата бэшэ, харин тайлбарилhан болгоо hаа, hайн юумэ болохо hэн.

Коммунис амаршалга хүргэгшэ Ленин.

26.7 (1921).»[2]

Владимир Ильичэй эдэ бэшэгүүдые эсэгэмни ходо дурдагша hэн. Ушар юуб гэхэдэ, Лениндэ туhалха золтой байhандаа, тиихэhээ гадна, мүн партиин талаар ханинартаа агуу ехэ вождиин нүхэрэй ёhоор хандалгын, зорилго табилгын, тэрэниие дүүргэhэн үрэ дүнгые тобшо тодоор, нүхэрэй ёhоор хайшан гэжэ шэнжэлгын үльгэр жэшээ харадаг hэн.

* * *

1921 оной hүүл багта Ленин американ худэлмэришэдэй даалгабаряар Москва ерэhэн, фермернүүд-худэлмэришэдэй партиин хүтэлбэрилэгшэ Парли Паркер Христенсентэй уулзаhан байна.

1921 оной декабрьда Христенсен Москваhаа Париж ерэхэдээ, В. И. Ленин тэрээнтэй нүхэр ёhоор хөөрэлдөө, ехэ согтой хүхюун, энеэдэ зугаатай байгаа гэжэ корреспондентнүүдтэ мэдээсээ бэлэй.

— Ленинтэй хоёр часай турша хөөрэлдөөб,—гэжэ Христенсен хэлээ hэн. — Холбоото Штадуудай байдалые мэдэхэ гээшэнь гайхалтай. Нам тухай, намайе президентдэ кандидадаар дэбжүүлhэн тухай дуулаhан, мэдэхэ байхадань, намда аятай байгаа. Юджин Дебс, Таунли тухай мэдэнэ, Кокс тухай (1920 оной hунгалтада демократическа партиhаа дэбжүүлэгдээд, урагшагүйлэhэн кандидат. —Ажагл. Н. Б.) мэдэхэ байhаниинь намайе юунhээшье ехээр гайхуулаа. Тэрэнэй хөөрэлдэхэ маягынь... бahал гайхамшаг. Олон юумэ асууха гэhэмни, харин өөрөө намайе асуудалнуудаар абиртуулаад, арай шамай харюусажа амжааб...

Норман БОРОДИН.

(АПН).

[1] Ленинэй зохёолнуудай согсолбори XXXVI ГИПЛ. 1959. 287 хуудаhан.

[2] Ленинэй зохёолнуудай согсолбори XXXVI ГИПЛ. 1959. 295 хуудаhан.

ХАЙХАРАГДААГҮЙ АСУУДАЛ

Хүн зоной ажаhуудалай, соёл гэгээрэлэй эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха асуудалда парти, правительствамнай үдэр бүри ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Холын отара, гүүртэнүүдтэ худэлдэг малшадта энэ талаар илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Юуб гэхэдэ, улад зоной эрилтэ гайхалтай түргөөр ургана бшуу. Республикын олон колхоз, совхозуудай малшад ажалайнгаа hүүлээр телевизор харадаг, радио шагнадаг, газетэ, журналнуудые hонирхон уншадаг болонхой. Гэхын дашарамда, Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшадай эрилтэ хэр хангагдана гээшэб? гэhэн асуудал бидэниие hонирхуулба.

Энэ колхоз гол түлэб мал ажал эрхилдэг. Сабшалангай газар дээрэ малайнгаа шэбхэ гаргадаг, үхэр, хонидойнгоо эдихэ үбhэ бэлэдхэжэ абадаг. Мүнөө жэлдэ малай тэжээлээр даншье муу байгаа гэхын аргагүй. Хонишодынь шэнэ түлнүүдээ бүтэн бүрин ондо оруулхын тула унаhан малгайгаа абангүй худэлнэ. М. Сибгатовай отара колхозой центрhээ арбаад модоной зайда байдаг. Энэ нүхэр холын Татарhаа эндэ ерэhээр гурбадахи жэлээ болоо. Яhала дүй дүршэлтэй, мэргэжэл ехэтэй хонишон гэжэ алдаршанхай. Манай ороходо гэртээ байба. Үбшэлөөд больницада хэбтэhэнээ гараа гэжэ элирбэ.

— Медицинскэ худэлмэрилэгшэд энэ жэлэй эхинhээ хойшо эндэ нэгэшье ябаагүй. Жаахан үхибүүдэй үбдэхэдэ хэсүүтэй болодог,— гэжэ нүхэр Сибгатов мэдүүлнэ.

Гэр соонь ариг сэбэр сахигдадаггүй гэжэ оромсоороо ойлгохоор. Татар хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журналнуудые захидаг, теэд тэдэнь тон удааржа ерэдэг, hонигүй болошодог. Почто зөөхэ хүн үгы. Өөhэдөөл колхозой түб ошоходоо асардаг hурагтай. Транзисторна приёмник бии нэрэтэй аад, батарейгүй дээрэhээ үнинэй хэрэгсэлhээ гарашанхай. Зайн гал оруулагдаадүй. Элидхэл, хөөрэлдөө жэлэй эхинhээ хойшо хэншье ерэжэ хээгүй. Нүүдэл кино харуулагданагүй. Энээн дээрэhээ боложо Сибгатовтан:

— Тиихэдээд лэ байгшабди даа. Хашартай шэнги болошоо. hөөргөө нютагаа бусаха болоо ха гүбди гэжэ хөөрэлдэнэбди,— гээд үе үе hанадагаа мэдэрбэ.

Нүүдэлшын отара Сибгатовтанhаа балай холо бэшэ. Тэндэ Цырен-Доржи Чагдурович Шарапов гэр бүлөөрөө түлгэ хонидые харюулдаг. Жэл бүхэндэ хурьгадые абажа, hайнаар харууhалдаг тула нэгэшье толгой гарзалуулангүй ондо оруулдагаараа алдаршанхай юм. Юhэн жэлэй турша соо хониндо худэлнэ. Мүнөө харууhалжа байhан 673 түлгэдынь тобир тарган. Нүхэр Шараповайда орообобди. Гэрынь багахан, үбэлдөө хүйтэн. Юуб гэхэдэ, үмхи болошоhон шуу. Гэрэй эзэн орон дээрээ хэбтэбэ. Нюурынь хабданхай. Хонидтоо эдюулхэ дабhа ашаад ябатарнь, мориной гүйхэдэ, тэргэhээ унажа абиртааб гэнэ. Тархиингаа үбдэбэшье. туhаламжа абаадүй байhаар. Нэгэдэхеэр, морёор больница ошохонь холо, хоёрдохёор, больницын түргэн туhаламжын машина ябанагүй.

Тэрэнэй hамган Цэрэн-Ханда Сампилова бahал үнинэй хониндо худэлнэ. Юhэн үхибүүдэй эхэ. Гэбэшье жэл бүри курортдо ошохо путёвко гуйжа колхозой профкомдо хандадаг. Теэд гуйлтань нэгэтэшье дүүргэгдээгүй.

Цырен-Доржи Чагдуровичтан нэгэшье газетэ, журнал захяагүй байшоо. Юундэб гэhэн асуудал гараа.

— Нёдондо газетэ, журналнуудые захиhамнай хори хоножо асардаг, хуушаршадаг hэн,—гэжэ нүхэр Шарапов гомдоbо.

Радио, зайн галшье үгы. Тэдэнэйхиhээ километр хахадай газарта гахайн фермэ байдаг юм. Тэндэ зайн гал бии. Теэд хонишодой байрада тэрэниие оруулха тухай асуудалай табигдадаггүйнь шаналалтай.

Гахайн фермэдэ олон гахайшад худэлдэг, М. Ш. Кашиповатанай бүлэ байдаг. Гэрынь hаруул уужам, үбэлэй сагта дулаан. Радиотой, телевизортэй. Гэбэшье газетэ бahал абанагүй. Элидхэл, хөөрэлдөөн жэлэй эхинhээ хойшо бaha нэгэшье дахин хэгдээгүй.

Автолавка эдэ отара, фермэ дээгүүр ходо ябадаг. Гэбэшье ноохоор нэхэгдэhэн дулаан хубсаhан, модельнэ туфли, сабхи тон үсөөн абаашагдана.

Малшадай эрилтэ хэрэглэмжэ хангаха асуудалда Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организаци анхарал багаар табина гээшэ ха гэжэ hанагдана.

Ц. ХАМАЕВ.

...РАНЦИДАХИ АСУУЛТЫН УРДА ТЭЭ

...нүүд самбарнууд дээ... бараа соносхоhон пла... французууд хаража да... Гэбэшье мүнөө ап... ...до болохо асуултада ... гү, али буруушаа... үгэхые уряалhан хуу... плакадууд няагданхай. ...гаанай хубааралгые ...проектнүүд, Францийн ...дэг үүргые хубил-... тухай өөрынгөө ...французууд энэ үдэр ...йна. Элдэб политичес... бүхы газетэнүүд энэ ... бүри бүхэли хуу... зорюулна. Тиибэ яаба... хэхээр хараалаг... ...ммые зарим францу... ...hайнаар мэдэхэгүй бай... ...Юундэб гэhэн асуудал... текст угаа дэлгэрэн... статьятай, 38 хууда... ...руулагданхай, тинмэ... ...л зорюута шэнжэл... ...ай ойлгохонь бэрхэ... ...ин асуудалда олонхи... ...ар байгаа.

...ын удхань тобшоор ... байна.

... ёhоор Францида за... ...22 шэнэ область байгуу... ...болоно. Тэрээндэ хэдэн ...нүүд орохо байна. Об... ... областной соведүүд ...байна. Энэ хэмжээн за... ...эhэн, гүрэнэй захиргаанай гуримые демократическэ шэнжэтэй болохо юм гээд засагаархид тоолоно. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ Париждахи түбэй органуудай дүүргэдэг үүргэнүүд нютагай органуудта дамжуулан үгтэхэ байна. Гэбэшье область бүхэндэ правительствын тусхай түлөөлэгшэ томилогдохоор хараалагдана. Тусхай түлөөлэгшэнэрэй гарта засаг түрые үгэлгэ областной соведүүдэй үүсхэлые горитойгоор hулаpуулан, тэрэнэй эрхэ түлөөлэлгые бага болгохо гээд оппозиционно партинууд тэмдэглэнэ. Католическа зүүнэй үзэл баримталдаг, үдэр бүри гарадаг «Темуаньяж кретьен» гэжэ хэблэлэй заахнанай ёhоор, тусхай түлөөлэгшэ областиин бодото эзэниинь болохо байна. Тэрэ хадаа хэнэйшье урда тоосоогоо хэхэгүй, харин өөрыень томилhон правительствын үмэнэ харюусалгатай байха болоно.

Францийн парламентын дээдэ палатын—сенадай үүргые хубилгаха тухай түсэбые орон дотор бүришье ехээр буруушаагаа. Энэ түсэбэй ёhоор сенат хуулиин проектнүүдые дурадхаха эрхэгүй болохо; сенаторнууд правительствада асуулта хэхэ ба тэдэндэ харюу үгэхэ эрилтэ хэжэ шадахаяа болихо, правительство сенадай үмэнэ харюусалгатай байхаяа болихо юм. Зүгөөр сенат урда мэтэ хуулиин проектнүүдые зүбшэн хэлсэхэ. Гэбэшье тэрэнэй ажаглалтанууд ба заhабаринууд hанамжа дурадхалнуудай шэнжэтэй байха. Областной соведүүдэй заседаниинуудта ба сенадта hунгагдаhан советнигүүдhээ ба сенаторнуудhаа гадна, элдэб «социально-профессиональна организацинуудай» томилhон түлөөлэгшэд хабаадалсаха байна. Үнэндөө энэ ямар удхатайб гэхэдэ, соведүүд ба сенадта ээзд баяшуулай, промышленнигуудай, аралжаа наймаашадай, гэр байрын ээздэй болон бусадай холбоонуудай томилhон хүнүүд hууринуудыень эзэлхэ байна.

Дурадхагдаhан шэнэдхэлгэнүүд орон дотор ехээр буруушаагдаа. Мартда съездэ сугларhан Францийн мэрнүүд, департаментнуудай генеральна соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, профсоюзууд, зүүнэй үзэл баримталдаг бүхы партинууд ба организацинууд энэ шэнэдхэлгые буруушааhан байна. Энэ асуулта тулюураар эхилээ гээд Парижай шэнжэлэгшэд бэшэhэн байха юм.

Эдэ бүхы асуудалнуудаар Францийн Коммунис парти нарин хараа бодол баримталhан байна. «Коммунистнууд районно шэнэ хубааралгые буруушаанагүй, харин тэдэнэр бүгэдэ ниитын тэгшэ эрхэтэйгээр дуугаа үгэлгэдэ үндэhэлэн hунгагдадаг нютагай засагай органуудта правительственна эрхэ түлөөлэлгын зарим хубиин үгтэдэгөөр иимэ шэнэ хубааралга хэхэ тухай эрилтэ хэнэ гээд Ниццадэ болоhон митинг дээрэ ФКП-гэй Политбюрогой гэшүүн Поль Лоран мэдүүлээ. Дурадхагдажа байhан шэнэдхэлгэ эдэ эрилтэнүүдэй нэгэндэньшье тааралданагүй, ажалшадай аша туhада харшаар монополинуудай ээрхэлгые шангадхаха байна гэжэ П. Лоран хэлэhэн байна.

Асуултые «буруушаажа» харюусахыень французуудые Францийн Коммунис парти уряалаа.

Апрелиин 27-до болохо асуулта удаадахи ушар байдалhаа уламжалан, бүри шангаханаар үнгэрхэ байна. Политикада сэхэ хамаагүй, имагтал захиргаанай хэдэн олон хэмжээнүүд шэнэдхэлгын проектээр түрүүн хараалагдаhан байгаа.

Гэбэшье иимэ байха ёhогүйень асуултада бэлдэлгын үедэ олониитын ба гүрэнэй хэдэ хэдэн ажал ябуулагшадай хэлэhэн үгэ харуулжа үгэнэ. Тушаалдаа үлэхэ, үлэхэгүймни оронoй үгэhэн харюуhаа дулдыдаха гээд президент де Голль онсолон тэмдэглэhэн байна. Тиимэhээ Францийн hунгагшад оронoй захиргаанай, нютагуудай хубааралгые, сенадай үүргые шэнэдхэхэ асуудалда харюусахаhаа гадна, мүнөөнэй засаг түрые дэмжэхэ гү, али буруушааха политическэ ехэ асуудалда харюу үгэхэ ёhотой болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ орон доторхи политическэ оршон байдал ехэ шахардуу шанга болонхой. Шэнэдхэлгэ хэхые магтажа, хархис хүсэнүүд идхалга номнол ехээр хэнэ. Тэрээнhээ гадна, жэшээлхэдэ, иимэ ушар тохёолдоо. Париж шадарай Дранси гэжэ hууринда Компартиин плакадуудые няажа байhан хоёр худэлмэришэндэ бүлэг хулиганууд шнидам болон хутагануудые бариад доболоо.

Хүндөөр шархатаhан худэлмэришэн Даниэль Фрибура гэгшын ами наhан имагтал врачнуудай хаhа саг соонь анхарал хандуулhанай ашаар абарагдаа. Баруунай үзэл баримталдаг этэгээдүүд иигэжэ «ойлгуулха» онол аргануудые нэгэтэ бэшэ хэрэглэдэг байха юм.

Баруунай үзэл баримталагшадай добтолгодо сохилто үгэхын, орон дотор монополинуудай нүлөөнэй шангадалгада haад ушаруулхын тулада ажалшадай аша туhада тааруу үнэхөөрөөл демократическа байгуулалта тогтоохын түлөө тэмсэлдэ бүхы хүсэлэл оролдолгоёо зорюулхыень бүхы демократуудые, республиканецуудые Францийн Коммунис парти уряална.

А. ЗВАНЦОВ,
ТАСС-ай Париждахи корреспондент.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын «Электромашина» заводой эрхим худэлмэришэн Иван Федоров ажал дээрээ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

...Н ЖЭЛ

...ТАСС-ай корреспондент ...дамжуулна:

... жэл үнгэргэхын ту-... ороной бүхы хото ...жа байнхай. В. И. ...байдал ба ажал ябуул-...гдаhан фотовыставкэ ...дээ.

...дээрэхи түрүүшын ху-...шанай гүрэнэй ... Марксын үзэл сурта-... хэрэг дээрэ бэелүүлээ» ...Бенгали штадта выстав-..., энэ штадай гэгээ-... С. Рей мэдүүлээ. ...нинизмын үзэл сурта-... дээрэ илан манда-... ерэхэ» гээд министр

...Вьетнамай ...дай сохилтонууд

...(ТАСС). Урда Вьетнамай ...армиин отрядууд энэ ... хоног соо Куангчи ...йсанай 1.110 солда-... буулгаа гү, али плен-... Освобождени агент-...таhаа үндэhэлэн Вьет-...ционно агентство мэ-...

...нцида сүлөөрэлгын ...делениинүүд, партиза-... хоёрдохи декадада ... сэрэгүүдэй 300 га-... үсадхаа.

Ленинэй зохёолнуудай суглуулбаринууд финн хэлэн дээрэ хэблэн гаргагдана

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй 100 жэлэй ойн ойртожо байhантай дашарамдуулан, «Кансанкулттуури» гэжэ хэблэлэй газар ленинскэ темэнүүдээр суглуулбари гаргаха бэлэдхэл хэжэ байнхай.

«Кансан Уутисет» гэжэ газетын мэдээсэhэнэй ёhоор, марксизмын, диалектическэ материализмын түүхын, ревизионизмда эсэргүү тэмсэлэй асуудалнууд ба социализм байгуулгын асуудалнууд суглуулбари соо оруулагданхай. «В. И. Ленин тухай финнүүдэй дурдалга» гэhэн темэдэ зорюулагдаhан хоёрдохи суглуулбари гаргагдаха байна. В. И. Ленинтэй уулзаhан хүнүүдэй хэлэhэн үгэнүүд энэ суглуулбари соо оруулагдаха юм. Урда тээнь үшөө толилогдоогүй материалнууд энэ суглуулбари соо оруулагдаха гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Үгытэйшүүлэй демонстраци

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). США-гай ядуу хүнүүдтэ засагаархидай хамаагүйгөөр хандалгада эсэргүү эрид шанга буруушаалга мэдүүлхын тулада хоёр мянган үгытэйшүүл, олонхинь негрнүүд, пуэрториканецууд Нью-Йоркын үйлсэнүүдтэ гараа. Городой муниципалитедэй байшангай үмэнэ демонстраци болоо. Үгытэйшүүлые тэдхэхэ программаар hомологдодог мүнгэ зөөри хахад дахин хороохо гэhэн шиидхэбэриие демонстрацида хабаадагшад буруушааhан байна.

«Гоё гоё үгэнүүд, найдуулганууд маанадые хашараагаа, бидэнэр ажал хэхые хүсэнэбди» гэhэн эрилтэ демонстрацида хабаадагшад хэhэн байна. Городой засагаархидай түлөөлэгшэд үгытэйшүүлдэ туhаламжа үзүүлхэ мүнгэ зөөри «заатагүй» хороогдохо болоо гээд мэдүүлhэн байна.

ХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

Гурба хахад неделиин турша соо үргэлжэлhэн «КПК-гай бүхэхитадай IX съезд» Пекиндэ хаагдаа. Информационно коммюнике дээрэhээ хаража үзэхэдэ, съезд ямар нэгэн тодорхой шиидхэбэри баталан абаагүй. Коммюникегэй найруулга юрэнхы үгэнүүдээр зохёогдоhон дээрэhээ Мао Цзэ-дунай, тэрэнэй бүлэгэй зоргоороо аашалалдаха арга олгоно. «Съезд дээрэ Мао Цзэ-дунай хэлэhэн үгэнүүдые» хүтэлбэри болгохо гэhэн зорилго бүхы партиин ба ороной үмэнэ табигдаhан байна. Гэбэшье эдэ үгэнүүдынь хэблэлдэ толилогдоогүй.

Коммюнике дээрэhээ хаража үзэхэдэ, арбан үдэрэй турша соо шэлэгдэhэнhээ уламжалан, 170 гэшүүнтэй, 109 кандидадтай Центральна Комитет байгуулагдаа. Тэдэнэй тоодо Мао Цзэ-дун, Линь Бяо, Чжоу Энь-лай, Кан Шэн, тэдэнэй hамгад, Мао Цзэ-дунай хүрьгэн, «Соёлой хубисхалай» хэрэгүүдэй талаар бүлэг гэдэгэй гэшүүд, Мао Цзэ-дунай hайн таниха дүтын хүнүүд, гол түлэб сэрэгэйхид, хунвэйбинүүдэй толгойлогшонор оролсоно.

Сэрэгэй хойрог хархис засаг түрые байгуулга үшөө түгэсхэгдөөгүй гэжэ коммюнике дээрэhээ харагдана. «Лю Шао-цииие саашадань шүүмжэлхэ» зорилго урда мэтэ түрүүшын ээлжээнэй зорилго болгон табигдана. Маогай политическэ заабаринуудта харша «хадууралгануудай» аюултай байhан тухай коммюнике соо саашадаа тэмдэглэгдэнэ. «Интеллигенциие шэнээр хүмүүжүүлхэ» ябадал үргэлжэлүүлхэ «тэмсэл—шүүмжэлэл—шэнэдхэлгэ» гэhэн зорилго табигдана. Энэ хадаа парти дотор, орон дотор хашалта хэhээлтэ шангадхаха, сэбэрлэлгэ хэхэ ябадалай үргэлжэлжэ байhые гэршэлжэ үгэнэ.

Арми Маогай бүлэгэй гол түшэг тулгууринь байhан зангаараа. «Сэрэгэй хиналта бэелүүлгэ, сэрэгэй-политическэ hуралсал хэлгэ» урда мэтэ армида даалгагдана гээд коммюнике соо сэхэ хэлэгдэнхэй.

Хитадта социализм байгуулха материальна үндэhэ hуури хангаха замые КПК-гай VIII съезд тодорхойлhон байгаа. Гэхэ зуура энэ съезд дээрэ экономическа асуудалнууд оройдоошье табигдаагүй. Гурбан жэлэй урда тээ табигдаhан 3-дахи табан жэлэй түсэб мартагдаа. Хитад арадай хүндэ хүшэр байдал hайжаруулха шухала байhан тухай, оронoй экономическа гээгдэлые зайсуулха замууд тухай, съездын дүнгүүд тухай коммюнике соо оройдоошье хэлэгдэнэгүй.

Дэлхэйн коммунис худэлөөндэ эмхи гуримгүй ябадал үүдхэхэ гэжэ Маогай бүлэгэй саашадаашье хүсэдэг байhаниинь коммюникегэй уласхоорондын бүлэгhөө харагдана. Совет орондо эсэргүү ба уршагта ябуулганууд хуулита ёhоор бэелүүлэгдэхэ политика болоо гэжэ коммюнике соошье, мүн шэнэдхэн хубилгагдаhан устав соошье харуулагдана. Советскэ Союзда, социалис оронуудта эсэргүүгээр, КПСС-тэ, коммунис худэлөөнэй бусад отрядуудта эсэргүүгээр коммюнике соо хэгдэhэн хардалга гүрдэлгэнүүд марксизм-ленинизмтэй, пролетарска интернационализмын гол ёhонуудтай Маогай бүлэгэй ямаршье холбоогүй болоhые гэршэлжэ үгэнэ.

(ТАСС).

Харата ааша үргэлжэлhөөр

КАИР. (ТАСС). ОАР-та, Иордани гү, али Сиридэ эсэргүү харата ябуулгануудай Израилиин зүгhөө хэгдээгүй нэгэшье үдэр байхагүй.

МЕН агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Гашуун нуурhаа урдуур байhан Египедэй сэрэгүүдые Израилиин артиллери апрелиин 25-да нютагай сагаар үглөөнэй 6 час 30 минутада буудаа. Египедэй артиллери урдаhаань харюусажа буудаа. Али али талын зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ хохидол болоогүй гээд Египедэй сэрэгэй командовани мэдээсэhэн байна.

* * *

АММАН. (ТАСС). Иордан мүрэнэй зүүн эрьедэ байhан иордан сэрэгүүд уруу Израилиин сэрэгүүд миномёдуудаар, артиллереэр апрелиин 25-да буудаа гээд Иорданиин сэрэгэй түлөөлэгшэ мэдүүлээ. Иорданиин артиллери урдаhаань буудажа, дайсанда харюусаа. Иорданиин талаhаа хохидол болоогүй гээд түлөөлэгшэ мэдүүлhэн байна.

США-да СТУДЕНТНҮҮДЭЙ БУҺАЛГААН БОЛОНО

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Студентнүүдэй буhалгаан Холбоото Штадуудай бүхы hуралсалай газарнуудта дэлгэрээ. Принстонскэ университедэй (Нью-Джерси штат) студентнүүд сэрэгэй шэнжэлэлгэнүүдые хэдэг институдай байшангые апрелиин 23-да хүреэлжэ эхилээ. Энэ институт сэрэгэй зургаануудта мэдэлтэй аад, сэрэгэй шэнжэлэлгэнүүдые хэхын тулада университедэй худэлмэрилэгшэд болон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэдэг юм. «Американ сэрэгэй зэбсэгжэлгын хубинь болоно» гэжэ өөhэдынгөө нэрлэhэн энэ институдые хааха тухай студентнүүд эрилтэ хээ.

Милуокидохи (Висконсин штат) Маркеттскэ университедтэ, Хановертэхи (Нью-Гэмпшир штат) Дартмутска колледждэ мүн лэ буhалгаан болоно. hуралсалые сэрэгэй шэнжэтэй болголтые эдэ hуралсалай газарнуудай студентнүүд буруушаана.

„Буряад үнэндэ“ бэшэhэнэй hүүлээр

«ТУЛЮУР БАЙДАЛ, ТУЛИҺАН ЯБАДАЛ»

Иимэ гаршагтай статья манай газетын мартын 14-нэй номерто толилогдоhон юм. Статья соо Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой Поворот гэжэ нютагай hаалиин фермэ hүүлэй үедэ сагаан эдеэнэй гарасые доошолуулжа эхилээ. Шалтагаанинь гэхэдэ, фермын малшадай дунда ажалай журам hула. hаалишад ажалдаа хожомдожо гарана. Тиимэhээ зарим hаалишад үнеэдээ дутуу ядуу haahан нэрэ зүүгээд лэ, үдэшын hаалганда оройдоо ерэдэггүй байба. Илангаяа hүүлэй үедэ фермые даагшын үгы байhан дээрэhээ ажалай эмхидхэл, худэлмэриин журам hуларhан байгаа. Үнеэдынь зарим үдэрнүүдтэ уhалагданагүй, хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээлээршье хангагданагүй. Гансашье Поворойдой фермэ иимэ ехэ гээгдэлдэ ороогүй, «Эрдэм» колхоз бүхы дээрээ hү hаалгаар аймаг дотороо hүүлшын hууринуудай нэгые эзэлжэ ябана гэжэ хэлэгдэhэн байгаа.

Дурсагдагша статья соо хэлэгдэhэн баримтануудые шалгажа үзэхэдэ булта зүб байба. Тус статья колхозой парткомой зүблөөн, фермын hаалишадай суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. hаалишадай дунда ажалай журам hуладхаhан, hаамхай үнеэдээ гүйсэд хүрэхэ тэжээлээр саг соонь хангажа шадаагүй дээрэhээнь отделениие эрхилэгшэ В. И. Семеновто донгодолго соносхогдобо. hаалишан Санданова 400 килограмм hүнэй сэн түлэхэ болонхой. hүүлэй үедэ тус фермын ажалай журам гуримшуулагдаа, hаалишад дуталдахаяа болёо. Үнеэд үдэртөө гурба дахин hаагдана. Мүнөө фермын hаалишад сүүдхэдээ 380—600 килограмм хүрэтэр hү тушаадаг болобо.

МТФ-гэй худэлмэри хинан шалгажа, мүн туhаламжа үзүүлжэ байхаар парткомой гэшүүн нүхэр Раднаев политинформатораар томилогдонхой гэжэ КПСС-эй райкомой секретарь нүхэр Лубсандоржиев манай редакцида мэдээсэбэ.

ХИЛЭ ХАМГААЛАГШАТАЙ УУЛЗАБА

Уржадэр Улаан-Үдын лесотехникумэй актова зал соо һурагшад болон багшанар олоороо сугларжа. Даманска арал дээрэхи байлдаанда хабаадалсаһан Георгий Игнатьевтай һонирхолтой уулзалга хэбэ. Загарай нютагай хүбүүн Георгий Игнатьев Совет Армида ошохынгоо урда тээ энэ лесотехникум дүүргэһэн байгаа.

Хилэ сахигша Г. Игнатьев Даманска арал дээрэ хитадай хархис этэгээдүүдэй хэһэн жэгшүүртэ аашанууд тухай, нүхэд сэрэгшэдэйнгээ баатаршалга тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Удаань багша А. Н. Федосеева, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан Н. Г. Вахрушкин, студент Устьянцев болон бусад нүхэд албаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ бусахыень Г. Игнатьевта хүсөө.

Тэрэшэлэн дурсагдагша техникумэй партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд уулзалгада хабаадагшадай альга ташалган доро эрэлхэг сэрэгшэдэ Хүндэлэлэй грамота барюулба.

Д. ХАНДАЖАПОВА.
багша.

ОМОГОРХУУЛАА, БАЯСУУЛАА

Хүндэтэ редакци!

Бидэ, Ульяновска резервын Куйбышевска түмэр замай поездын хүдэлмэрилэгшэд, Буряадай АССР-эй Яруунын аймагай «Комсомольский» совхоздо ажаһуухаар нүүжэ ошоһон бүлэг нүхэдые Уфагай областиин Бугульма станциһаа үдэшэжэ абаашаһан байнабди.

Республикын түб Улаан-Үдэ хотодо манине нютагай түлөөлэгшэд Н.И. Таушканов, А. Н. Шулунов, Б. Д. Ванчиков гэгшэд угтажа, нүүжэ ерэгшэдтэй хамта Шэтэ хүрэтэр ошолдоо. Дурсагдагша нүхэд замдаа олоной һонирхоһон асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр харюусаа.

Шэтын станциһаа автобусто һуужа Тэлимбэ тосхон ерэхэдэмнай, орой һүни болошоһон байгаашье һаань, нютагай столоводо угталгын сайлалга тон һайнаар эмхидхэгдээ. Удаань нүүжэ ерэһэн бүлэ бүхэн тус тустаа шэб шэнэхэнүүд, шэрдэгдэһэн, будагдаһан, мүн түлигдэһэн гэрнүүдтэ орожо түбхинөө. Үглөөдэрынь совхоз шэнэ гэшүүдтээ түлөөһэгүй эдеэ хоолой зүйл элбэг дэлбэгээр үгөө.

Иимэ хани халуун угтамжа үзүүлһэндэнь нүүжэ ерэгшэ хүн бүхэн үнэн зүрхэнһөө баясаа. Эдэ бүгэдые хажуу талаһаа хаража байһан манда ёһотойл омогорхол түрөө.

Бидэ, В. И. Ленинэй түрэһэн нютагаархин, манай нүхэдые тон хүндэтэй дулаанаар угтажа абаһандань Буряадай АССР-эй Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой партийна организацида, директор нүхэр Виктор Улаханович Дархановта, нэгэдэхи отделениие эрхилэгшэ Бата-Мүнхэ Дондукович Ванчиковта, мүн совхозой хүдэлмэришэдтэ танай газетээр дамжуулан баясхалан хүргэнэбди.

Н. ТКАЧЕНКО, ФАФОНОВА.
Ульяновск хото.

Амаралтын үдэрэй хуудаһан

АЛДАРТА ОЙДО ЗОРЮУЛАН

БИБЛИОТЕКЭ СОО

Ленинэй булан эмхидхэгдэбэ. Эндэ Хориин аймагай түбэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэд номой выставкэнүүдые бэлдэһэн байна. «Ленин ба парти» гэһэн гаршаг доро вождиин ажабайдал, ажал ябуулгада зорюулагдаһан номууд харуулагдана. Гадна плакадууд, альбомууд эндэ бии.

Ильичэй алдарта ойе угтуулан, иимэ булангууд мүнөө хүдөөгэй олохон библиотекэнүүдтэ эмхидхэгдэжэ, Ленинэй образ, тэрэнэй габьяата ажал ябуулга тухай тематическа үдэшэнүүд үнгэргэгдэжэ байнхай. Һаяхан хүдөөгэй библиотекарьнүүд аймагайнгаа түбэй библиотекэдэ болоһон семинарта хабаадажа, саашанхи зорилго тухайгаа хөөрэлдэбэ. Семинарта хабаадагшад аймаг дотороо тусгаар альбом-эстафетэ бии болгожо, тэрээндээ Ленинэй үдэртэ зорюулан түйлагдаһан ажалай амжалтануудые бэшэжэ байха гэлсээ.

ЭДИР ҺУРАГШАД

В. И. Ленинэй намтартай танилсажа байна. Загарайн аймагай Шэнэ-Хүрбын найман жэлэй һургуулиин һурагшад-пионернүүд февраль һарын эхинһээ хойшо Ильичэй намтар шудалаад, түрэһөөр 99 жэлэйнь ойдо зорюулан, апрелиин 22 болотор класс бүхэндөө бэлэгүүдые асарһан байна.

Тэдэнэй бэлэгүүд мүнөө пионернүүдэй комнато соо табяатай. Гартаа дүйтэй һурагшад македүүдые уралаа, В. И. Ленин тухай альбомууд бэлдэгдээ, олон номууд табигдаа.

Мүнөө тус һургуулиин ахалагша классуудай һурагшад эдир баганзуултанаа уулзажа, хөөрэлдөө үнгэргэжэ байна. Мүн спортивна элдэб мүрысөөн эмхидхэгдээ.

ТОБШОХОНООР...

Һаяхан Хориин аймагай Онинборскын найман жэлэй һургуулида «Зарница» гэжэ сэрэгэй-патриотическа наадан үнгэргэгдэбэ. Дурсагдагша һургуулиин 6-дахи, 7-дохи классуудай һурагшадай дунда эмхидхэгдэһэн энэ наадан-да «Сэнхирнүүдэй» команда илажа, Даманска арал дээрэ шалгаржа Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн И. Стрельниковэй нэрэмжэтэ шанда хүртөө.

Б. ЛАЙДАПОВ.

* * *

72 наһатай пенсионер үбгэн М. Я. Корнаков Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхоздо жэл бүри сабшалан, бэлшээриин газарнуудые уһалжа байдаг. Энэ хабартаа нүхэр Корнаков совхоздоо 1000 гаран һургааг отолоо.

— Иигээд сабшалан уһалха ажалдаа гарахамни,—гэжэ үндэр наһата мэдүүлнэ.

Р. МУНКУЕВ.

* * *

Һаяын нэгэ үдэр Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой гэшүүд, һургуулиин багшанар болон һурагшад воскресник үнгэргэжэ, түрэл колхоздоо, нютагайнгаа һургуулида түлеэ бэлдэбэ.

Воскресникта хабаадалсаһан олон нүхэдэй зариманиинь колхозой түб тосхоной парк соо барилгын шулуу зөөжэ, ехэ нүхэ малтаһан байна. Ушарынь хадаа эндэ В. И. Ленинда памятник хэгдэхэ юм. Тэрэниие нээлгын баяр ёһолол агууехэ вождиин түрэһөөр 100 жэлэй ойн үдэр—1970 оной апрелиин 22-то болохо.

К. НИКОЛАЕВ.

Спорт

ДҮРЭ БУЛЯАЛДАЛГААР ШАЛГАРБАД

Һаяхан маяханай комбинадай спортын зал соо дүрэ буляалдажа барилдалгаар Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдөө.

52 килограмм шэгнүүртэй барилдаашадһаа технологическа институдай нэгэдэхи курсын студент Геннадий Серенев бүхы уулзалгануудаа бэлэхэнээр шүүжэ шадаа. Мүн дурсагдагша шэгнүүртэнһээ нэгэдэхи интернат һургуулиин һурагша Б-Ц. Раднаев хоёрдохи һууринда хүртөө.

57 килограмм шэгнүүртэн сооһоо Таряшинов («Труд») Улаан-Үдын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Дуршэлтэй бэрхэ боложо ябаһан залуу барилдаашад В. Тулаев (технологическа институт), Ю. Боноев (хүдөө ажахын институт) хоёр 68 килограмм шэгнүүртэнэй бүлэгтэ уулзажа тэнсээ. Эндэ олон баллтай байһан Юрий Боноев нэгэдэхи, В. Тулаев хоёрдохи һууринуудта гараа. 74 килограмм шэгнүүртэй барилдаашад сооһоо хүдөө ажахын институдай механизациин факультедэй студент Геннадий Мантуев эрхимлэжэ гараа.

82, 90 болон 100-аад килограмм шэгнүүртэй А. Бобоев, С. Тибильев, Н. Лесков гэгшэд уулзалга бүхэнөө илалтаар түгэсхэжэ, Улаан-Үдын байгша оной чемпионууд болоо.

Эдэ нүхэднай барандаа хүдөө ажахын институдай студентнэр юм.

Мүрысөөнэй дүнгөөр хүдөө ажахын институдай команда нэгэдэхи, технологическа институдайхи хоёрдохи, «Труд» бүлгэмэй команда гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

Ц. ТЫХЕНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: № 1 интернат-һургуулиин эдир барилдаашан Б-Ц. Раднаев.

Авторай фото.

ИЛАЛТЫН ҮДЭРЫЕ УГТУУЛАН

АНДА НҮХЭДЭЙ АМИН НЭГЭ...

(Фронтын ветеранай дурдалгаһаа)

Балканһаа Скандинави хүрэтэр үргэлжэлһэн бүхы фронтнуудта Совет Армиин сэрэгшэд баатарлигаар добтолон, баруун тээшээ тогтон торонгүй дабшажа байба. Тэрэ хадаа 1945 оной март. Эгээл энэ үедэ минии алба хэжэ байһан тусхай зенитно-пулемётно рото Вислэ мүрэнэй наада бэедэ Варшава шадарай нэгэ бишыхан город хүрөөд байгаа.

Хабарай хаанхы һүни харуулда гарагшадые халаандань абаашажа һэлгээд, хэдэн солдадтай хамта байра тээшээ субабабди. Тэрэ үедэ гэнтэ самолёдуудай мотоорой хүнхинэхэ абяан огторгойе зэдэлүүлжэ, дороһоонь зенитнэ артиллериин буудаха абяан газар дайдые доһолгобо. Огторгойдо тэһэрһэн снаряд эндэ тэндэ ялаб-ялаб гэлдэн, улаан гал сасаруулна. Унаһан бомбын тэһэрээн шэхэнэй шэр таһалангүй, нэерхэй бууна. Тингэжэ газар тэнгэри хоёрой нинлэһэндэл юумэ болобо.

Тушаан болоходоо урдаханамнай харгы дээрэ нэгэ бомбо унаад тэһэршэбэ. Тингэн гэхэдээ намайе ондоо нэгэ солдадтайгаар шархатуулжархиһан байна.

Ротынхид тэрэ һүниндөө маниие полевой госпитальдо абаашаба. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэд манда һанаагаа зобонгёор хандажа, тон анхаралтайгаар угтаа. Арганшье үгы, дайн, тэрэ мүртөө харинн орон. Өөһэдынтөө хүнүүдые харахадаа түрэл гаралтайгаа, таниһан нүхэртэйгөө уулзаһан шэнги бололсохош. Булта нютагайхид болоно ха юмбибди.

Шархатаһан гартаа гипс хүүлээд, хоёр гурба хоноод байтарни, нэгэтэ үглөөгүүр шархаһаам шуһан тогтонгүй ехээр гоожобо. Врачай үбшэнтэниие эрьежэ, операцида бэлэдхэтэрэнь нилээд удаан болоо. Шуһаншье горитойгоор гараа. Тэнхээн барагдажа, нюдэн эрээлжэлбэ. Хоёр хүндэ һугадуулжа, операци хэдэг стол дээрэ арай гэжэ абаашуулбаб. Хоёр час соо үргэлжэлүүлһэн операциин һүүлээр бүришье хүлһөө буугдашаба. Хэбтэриин болонхой, һанагдаха юумэн заа зуу һанагдана.

Операци хэһэн Новороссийскын медицинскэ институдай доцент, үбгэн врач (фамилиинь мартажархёоб), амиием абараа гэшэ. Нэгэтэ үглөөгүүр эрьежэ ерэхэдээ:

— Амиды үлэхэ золтой байгааш. Дайн дүүрэхэ дүтэлөө. Гэртээ харихаш,— гэжэ һанааем заһаа бэлэй.—Шуһыш тогтоохо гэхэдэ, һудаһанш олдожо үгөөгүй, удаахан носолдообди. Сүхэрхэдөө унтангаа унтаа гээшэ бэзэ гэжэ һанагдаа һэн,— гээд врач баяртайгаар хэлээ бэлэй.

Санитарка Рима гэжэ татар басаган намда һанаагаа зобожо, ехээр туһалаа. Үргэжэ хэбтэри дээрэм һуулгана, эдеэлүүлнэ, сэбэрлэнэ. Һүниндөөшье оронойм хажуутаар хэбтээд, һахижа хоногшо һэн. Басаганһаамниш дутуугүйгөөр харууһалаа.

Холошогшье байгаа һаа, ротынхид автомашинаар ерэжэ үдэр бүхэндэ шахуу эрьенэ. Ганса нэгээрээ бэшэ, олоороо ерэгшэ һэн. Нүхэдөө харахадаа досоош нара гараха. Дайнда хамта ябаһан нүхэд гээшэ түрэһэн аха дүүһээ дутуугүйгөөр һанагдахал.

Тэдэнэр нэгэтэ гэртэһээм ерэһэн бэшэг асаржа үгэбэ. Уншаха гэхэдээ, үзэгынь илгаруулжа уншаха арга байбагүй, юуш харанагүйб. Хүнүүдтэ уншуулха гэхэдэ, буряадаар мэдэхэ нэгэшье хүн байгаагүй. Гайхашаагаа барахадаа юундэшьеб, нюдэнһөөм нёлбоһон гараа һэн.

Шуһанайм анализ абажа, шалгалта хэхэдээ, гемоглобиншни (шуһанай улаан шарик) 16 процент болоо гэбэ. Шуһанай группа шалгажа, таараха шуһатай хүнүүдые бэдэрбэ хаш. Үнөөхи Рима басагамни хамагай түрүүндэ шуһаяа үгэжэ туһалба. Шуһан гээшэ тамираа бараһан хүниие эли бодо үндылгэхэ байгаа һэн. Нэгэ хэды хоноод дахин шуһа хэхэ гэхэдэнь, Шура гэжэ сестра эхэнэр: «минии шуһа абыт, группань таараха» гээ бэлэй. Тэрэнэй шуһаар тарюулхадаа бүри наашаа харагдашоо. Бэшэгээ уншааб. Хүлэйнгөө үзүүртэ байһан шкафта ооһор хадуулжа, тэрээнһээ татажа бододог, һуудаг болобоб. Эдеэндэшье орогдоо.

Частиинхид ерэхэ бүхэндөө элдэб эдихэ юумэ асарха. «Юундэ хэрэгтэйбши хэлыш, асаржа үгэхэбди» гэлдэгшэ бэлэй.

Ротымни командир Федоров тиигэжэ муудашоод хэбтэжэ байтарам ерэбэ. Хараһаар гайхаад, ерэжэ намайе тэбэреэ, таалаа бэлэй. Тиихэдэнь нюдэнһөөм нёлбоһон зээлүүдгүй гараа һэн. «Баярлахадаа бархирба» гэһэндэл, фронтынгоо нүхэдые харахадаа уяраа гээшэ һэм. Гэхэтэй хамта тиимэ һайн нүхэдтэй байһандаа омогорхогдоошье бэлэй.

Госпитальнай Варша... рай дачада байһан... ой модотой, сэсэрлиг, зүлгэ... гоотой һайхан газар байһан... Тэрэ үедэ дулааржа, зүлгэ... гоон, сэсэг набша һалбара...

Арайхан хүл дээрээ бод... ханаһаа барин дамжадаг... жо байгдаа. Дахяад частиин... ни ерэбэ. Һугадан газаа... жа, агаарта ябуулбад. Ти... дүтын ойн соорхойдо абаа... зүлгэ дээрэ һуулгажа, ас... юумыень хамта эдибэ, ... гээшэбди. Тэдэнэр взводой... командир Золотарев, нүхэд... пенский, Фатыхов, Ашир... лон бусад байһан.

Польшоһоо наашаа, Эх... руугаа госпиталиинхид ... дэхэ болобобди. Ехээр лэ... лагдаа һааб даа. Хэн н... бусаха дурагүй байха һэм...

Маниие ябуулха үеэр р... хидни үдэшэхээ ерэбэд. ... дэ түргэн эдэгэжэ, ман... хүсөөрэй гэжэ юрөөһэн б...

Фронтын ханинар ... ямаршье сагта, хаанашье ... даа, хэн нэгээ мартан, ... сонгүй, бэе бэедээ туһа... даг, һүүлшынгээ зүһэм ... мэ хубаалдажа эдидэг бай...

Олонациональна совет ... нэймнай элдэб үндэһэ ... сэрэгшэд хэниинь хэн гэ... эбтэй зэтэй ябажа, дайс... дараха хэрэгтэ ами наһая... лангүй эрэлхэг зоригто... байлдаа.

Украиныи Ромны го... госпитальдо байтарнай ил... салют сууряатажа, дайс... раһан, дархан солоёо ... шуулһан нэрэмнай дэлхэй... суурхуулагдаа һэн. Ти... фашис Германи дарагдаа... амгалан, зол жаргалта бай... наран мандуулагдаа бэлэ...

Н. ЦЫБЕН...
Ленинэй орд...
фронто...

ХАБАРАЙ УРИЛДААН

Улаан-Үдэдэ уһанай станциин оршондо хабарай урилдаан һаяхан үнгэргэгдэбэ. Тэрээндэ түб хотымнай 400 гаран урилдаашад хабаадалсажа мүрысөө.

Найман жэлэй һургуулинуудай басагад 300 метртэ урилдажа, 38-дахи һургуулиин түлөөлэгшэ Аня Романова 47,2 секундэ сагтайгаар түрүүлжэ ерээ. 600 метртэ урилдаһан хүбүүд сооһоо 39-дэхи һургуулиин Коля Воронин 1 минута 28 секундэ сагтайгаар эрхимлээ.

Дунда һургуулинуудай басагад 500 метртэ, хүбүүд 1000 метртэ урилдажа, Таня Исваркина, Сергей Рымарев гэгшэд эндэ илажа гараа һэн. Тиихэдэ училищи, техникумүүдэй һурагшад дээрэ дурсагдагша зайнуудта урилдаа. Жэшээлхэдэ, 1000 метртэ Н. Иванов, 500 метртэ Дулма Аширова эрхимлээ һэн.

3000 метртэ урилдаһан эрэшүүл сооһоо мастерта кандидат Юрий Климов («Спартак») 8 минута 59 секунда соо гүйгөө. 1000 метртэ урилдаһан эхэнэрнүүдэй дунда «Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Евдокия Ли эгээн лэ богони саг—3 минута 8 секунда харуулаа.

Урилдаанай дүн согсолходо, № 6 интернат һургуулиин басагад, 39-дэхи һургуулиин хүбүүд командаараа эдиршүүлэй бүлэгтэ эрхимлэбэ. Техникумүүдэй бүлэгтэ индустриально-педагогическа техникумай һурагшадай команда илажа гараа һэн. Тиихэдэ багшанарай институдай эхэнэрнүүдэй, Зүүн Сибириин технологическа институдай эрэшүүлэй командануудэнэ мүрысөөндэ илаба.

Л. БОБЫКИН.

Зурагууд дээрэ: РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадалсаһан Сергей Климов урилдаанай һүүлшын зайда. Эхэнэрнүүд 1000 метрэй урилдаанда.

Л. АПРЕЛОВЭЙ фото.

БОЛОҺОН УШАР

ХУЛГАЙШАН БАРИГДАА

Хахад үдэрэй үедэ һэн... Улаан-Үдын Юрий Гагаринай нэрэмжэтэ үйлсэдэ зогсоһон «Волга» таксиин хажууда түжүүрхэ үмдэһэн, дундуурша наһанай хүн шамдуухан ерэжэ, Шишковко һуурин хүргэхыень жолоошониие гүйба.

Таксиин жолоошон Игнатьев тэрэниие машинадаа һуулгажа, замаа саашань үргэлжэлүүлбэ.

Гэнтэ жолоошоной тэрэ хүн тээшэ харахадань, тэрэнь хубсаһаяа һэлгэнхэй—пальто, малгай үмдэнхэй һуужа байба.

Байза, энэ юундэ үмдэжэ ябаһан хубсаһаяа һэлгэхэ болоо гээшэб гэжэ жолоошон Иван Петрович һэжэглээд, тэрээнээ анхаралтайгаар ажаглахадань, хулгай хээд, хоргодожо ябаһан Александр Захаровтал тон адли хүн байба ха.

«Энээниие Шишковко бэшэ, харин хуулиин газарта хүргэхэ юм байна» гэжэ шиидээд, жолоошон машинынгаа гүйдэлые бүри түргэдхэбэ.

Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ проспект уруу таксиин шууд годирон оромсоор, мүнөөхи хүн һанаагаа ехээр зобожо, «тугаар хэлэһэн газартамни хүргыт даа» гээд жолоошониие үшөө дахин гүйжа оробо.

Иван Петрович үгынь дуулабагүй.

«Октябрь» кинотеатр үнгэрэмсөөрөө тэрэ хармаан сооһоо хутага гаргажа харуулха зуураа, кабинын үүдэ нээжэ, таксин гүйдэл дунда һүрэн буумсараа, саашаа гүйжэ талиишаба.

Иван Петровичой машинаяа тогтоожо, кабинаһаа гарахадань мүнөөхи гэмтэн Орешковэй нэрэмжэтэ парк соогуур саашаа гүйжэ ябаба.

Хүүгэдтэйгөө хамта парк соогуур сэнгэжэ ябаһан, Ленинэй орденто Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй инженер А. Н. Григорьев «Туһалыт!» гэһэн абяа гэнтэ дууламсаараа, гартаа хутага бариад гүйжэ ябаһан хүйхэрые байлгаха гэжэ тэрэнэй харгыень хааба. Зугадажа ошохо аргынгаа һалахада, тэрэ инженерэй урдаһаа хутагаа далайба.

Нүхэр Григорьевой заахашье сухарингүй, барижа абахаар забдахадань, гэмтэн саашаа һадал соогоо гүйбэ. Эрэлхэг зоригтон Игнатьев Григорьев хоёр тэрээниие холо харайлгангүй барижа, милицидэ абаашажа тушааһан байна.

Тингэжэ хамтын зөөридэ оло дахин гар хүрэһэн хулгайшан Александр Захаров гэмтэ ябадал гаргаһанайнгаа түлөө мэнэ гэһээр сүүдэй урда зогсожо, зэмээ амсахань.

П. СЫРОМЯТНИКОВ,
милицийн майор.

КОНВЕРТ СОО АМИДЫ ЗАГАҺАН

Нэгэ газарһаа ондоо тээшэнь амиды загаһа уһагүйгөөр асаржа болохо гү? Болохо гэжэ элирүүлэгдээ. Энээниие баталан гэршэлхын тула Англиин эрдэмтэ зоолог Т. Равенсдейл алтан загаһа юрын конверт соо хээд, нүхэртөө эльгээжэрхиһэн байна. Холын аянһаа ерэһэн загаһаяа уһан соо табихадань, юунэйшье болоогүй юумэндэл, һүүлээ годигошуулан тамаржа захалаа.

Т. Равенсдейл пропоксит-7464 гэжэ угаа шухала шэнэ препарат бии болгоһон тухайдаа мэдүүлбэ. Тиимэ тусхай эмээр загаһанда тарилга хэхэдэнь, 48 часай турша соо амиды байха, уһан соо табигдахалаараа амидарха аргатай юм.

Эрдэмтын тэмдэглэһэнэй ёһоор, энэ түйлалтань нэгэ газарһаа ондоо тээшэнь зөөлгэдэ ехэ удха шанартай болохо байна.

ХОРОТО ЗҮГЫНҮҮД

Бразилиин профессор Элиас де Пассо амаралтынгаа үдэрые Сори городһоо холо бэшэ оршодог өөрынгөө фермэдэ үнгэргэдэгөөрөөл үнгэргэжэ байба. Гэнтэ хаанаһаашьеб ниидэжэ ерэһэн арбагар үһэтэй һүрэг зүгынүүд тэрэниие хадхажархёо. Хоро шара бууруулха мүнөө үеын эмүүдые амшадэй хэрэглээшье һаань, хоёр часай үнгэрхэдэ, тэрэ ами табижархиһан байна.

Тэдэнь Африкаһаа асарагдаһан хорото зүгынүүд байшоо. 12 жэлэй урда 25 эхэ зүгы асарагдаһан юм. Бразилиин тоһото зүгынүүдэй үүлтэр һайжаруулха хараатайгаар туршалга хэгдэжэ байһан. Туршалга хэдэг станциһаа Сан-Пауло худар хэдэн зүгы ниидэжэ ошоһон һурагтай. Сүлөөдэ угаа түргөөр үдэжэ, хаа хаанагүй үзэгдэдэг болоо.

Африкын хорото зүгынүүд хүн зондо, мал адууһанда добтолжо, хохидол гай тохёолдуулжа эхилээ. Үур сухал дундаа бүхэли һүрэгөөрөө амитадта добтолдог болонхой.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

13.10 минутаһаа «Искорка» гэһэн пионернүүдэй телевизионно суглуулбари. 14 часһаа 17.30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 17.30 минутаһаа Мищенкын концерт дамжуулгаар Улаан-Үдын телестуди хүдэлмэрез эхилхэ. 18.05 минутаһаа «Стакан уһан» гэһэн уран һайханай фильм. 19.45 минутаһаа «Японское ревю» гэһэн концерт. 20.05 минутаһаа «Не в шляпе счастье» гэһэн мультфильм. 20.30 минутаһаа 23 час хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 20.35 минутаһаа хоккей наадалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн харуулагдаха. Эндэ «Спартак», «Динамо» (Москва) командануудай наадан харуулагдаха. 21.30 минутаһаа гимнастикаар эрэшүүлэй дунда СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дамжуулагдаха.

ПРАВДА БУРЯ... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР

Нэгэдэхи хуудаһанда: ...тын эрдэмэй багша» гэһ... бэшэг. А. Рыжков, А. ... гэгшэдэй тарилга дээрэ... портаж. ТАСС-ай шуха... сэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ...сизм-ленинизмын суртал... рүүлэгшэдэй маша шу... го» гэһэн Л. Похосоевой... Хонишодой ажал хүдэ... А. Дериглазовай статья... орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: Л. Похосоевой статьяга... Гүрэнэй ород драмте... зүжэг тухай рецензи... һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ...сагай шэнжэ» гэһэн га... Л. Неретинагай репорт... тын һонин.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ...

САГАЙ УЛАРИЛ, ТАРИЛГА...

Республикымнай олонхи нютагуудай тарялан, хадалангай газарай саһан март һарын һүүл багаар хайлажа барагдаа һэн.

Апрелиин түрүүшын 15 хоног соо дулаабтар байгаа. Байгша оной хабарай дулаан уларил нёдондохойхиһоо долоон хоногоор урид эхилээ. Иимэ эртын дулаан уларил (апрелиин 4—5) 10 жэл дотор, дунда зэргээр, хоёр удаа дайралдадаг байна. Энэ үеһөөл эхилэн, республикын урда ба түбэй аймагуудта газарай хүрьһэн гэдэжэ захалаа.

Элһэтэй гү, али элһэрхэг шоройтой наруули, игаабари газарай хүрьһэн апрелиин 17-ной үеэр 20—20-һоо дээшэ сантиметр гүнзэгыдэ гэдэһэн байба. Шабартай гү, али шабарлиг газарай хүрьһэн 10—12 сантиметр гэдэһэн. Тиигэбэшье һүниин хүйтэндэ газарай дээдэ хүрьһэн 1—2 сантиметр хүрэдэг байгаа.

Апрелиин тэнгһээ хойшоо дулаанай уларил улам дээшэлжэ, һүниндөө 1—6 градус хүйтэн, үдэртөө 7—12 градус дулаан болоо. Һарын һүүл багаар, дунда зэргээр, үдэрэй дулаанай хэмжээн 10—15 градуста хүрэхөөр хүлеэгдэнэ.

Республикын зүүн хойто болон Байгал шадарай аймагуудтахи тарялан дээрэхи саһан апрелиин 20-ной үеэр хайлажа барагдаа. Газарайнь хүрьһэн 10 сантиметр хүрэтэр гэдэбэ.

Республикын талалиг нютагуудтай Сэлэнгын, Хориин, Хэжэнгын, Загарайн, Улаан-Үдын аймагуудай тарянай газарай шииг нойтоной нөөсын хэмжээн апрелиин һүүлэй үеэр багашаг (10—15 миллиметр гэхэ гү, али тарилга хэхэдэ таатай шингэй хэмжээнһээ 50 процент доогуур) байхаар багсаагдана. Харин ороһото ургамалнуудые үлэмжэ ехээр таридаг Мухаршэбэрэй, Бэшүүрэй, Зэдын аймагуудта газарай шииг нойтоной нөөсэ яһала ехэ, тарянай ургалтада таатай зохид байна.

Май һарын уларил урда жэлнүүдэйхиһээ (5—8 градус) дулаан байхаар хүлеэгдэнэ. Энэ үе соо шииг оролго 50—70 миллиметр, зарим газарта 20—25 миллиметр байха. Иимэ шииг нойтон майн эхинэй ба һүүлэй 10 хоногуудта унаха. Энэнь нёдондонойхиһоошье ехэ болоно.

Агаарай уларилай иимэ шингтэй байлга хадаа газарай хүрьһые гандалгада хүргэхэгүй. Май һарын туршада һүниндөө хүйтэбэр, хюруутай (0—2 градус хүйтэн) баймаар шэнжэтэй.

Сагай уларилай иимэрхүү шэнжэтэй байһанине хараадаа абажа, хабарай ороһото тарянай тарилгые таатай сагтань шэлэжэ, апрелиин 20-һоо, тиигээд 5—7 хоног үнгэрөөд байхада үргэлжэдөө эхилхэдэ болохо байна. Харин зүүн хойто болон Байгал шадарай аймагуудта—майн 5-һаа захалбал таатай хаш.

Тарилга хэһэн газараа катогоор нягталан жэгдэлхэ хэрэгтэй. Энэмнай газарай шииг нойто барижа, тарянай үндэһэлхэдэ туһатай байхаһаа гадна, таряалангай хүрьһэ шоройе һалхинһаа хамгаалха бшуу.

Л. ГОНЧАРОВА,
инженер-агрометеоролог.

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны. редактора—... приёмная—54-93. зам. редактора—68-08. зам. реда... 62-62. ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—... 63-86. пропаганды и агитации—56-23, промышлен... строительства—61-35. советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21. писем и рабселькоров—67-81, ...формации—34-05. общественная приёмная—56-62. ... бюро—57-63. фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при ... те Министров БурАССР.

Н-04485. Зак. № 378.